

Gemma Lluch
Universitat de València

Jesús Huguet
Consell Valencià de Cultura

ideasidees

Una panoràmica de la literatura per a infants i joves al País Valencià per entendre l'actualitat¹

Una panorámica de la literatura
para niños y jóvenes en el País Valenciano
para entender la actualidad¹

A panorama of literature
for children and young people in Valencia
for a better understanding of today¹

Conèixer el passat per situar el present

Dels inicis a 1939

Parlar de literatura infantil valenciana abans dels anys vuitanta del segle passat equival a parlar d'un projecte mil vegades encetat però mai no consolidat. La voluntat pedagògica de crear una narrativa infantil en llengua pròpia apareix constantment, especialment en la dècada dels anys trenta, però també s'esvaeixen rapidísimament totes les propostes. Són intents singulars que adquiriran relleu per ser recordats, influir en els projectes posteriors o merèixer reedicions per aparèixer en les prestatgeries dels nens actuals.

En un primer període que acabariem just el 1939, un d'aquests intents singulars que adquirirà relleu i serà una obra reeditada i valorada en l'actualitat és *Tombatossals* de J. Pascual Tirado, publicada el 1930. Un llibre emblemàtic de la narrativa infantil i de la simbologia i la mítica castellanenca. L'obra editada amb gran format i il·lustrada de Bernat Artola, Pérez Dolz i Sales Boli és un text de difícil adscripció: un aplec eclèctic d'elements rondallístics, de materials folklòrics castellanencs i, fins i tot, de referències gastronòmiques o referències a la geografia castellanenca.

Conocer el pasado para situar el presente

De los inicios a 1939

Hablar de literatura infantil valenciana antes de los años ochenta del siglo pasado equivale a hablar de un proyecto mil veces iniciado pero nunca consolidado. La voluntad pedagógica de crear una narrativa infantil en lengua propia aparece constantemente, sobre todo en la década de los años treinta, pero también se desvanecen rapidísimamente todas las propuestas. Son intentos singulares que adquirirán relieve por ser recordados, influir en los proyectos posteriores o merecer reediciones que aparecerán en las estanterías de los niños actuales.

En un primer período que acabaría justo en 1939, uno de estos intentos singulares que adquirirá relieve y será una obra reeditada y valorada en la actualidad es *Tombatossals* de J. Pascual Tirado, publicada en 1930. Un libro emblemático de la narrativa infantil y de la simbología y la mítica castellanense. La obra editada a gran formato e ilustrada por Bernat Artola, Pérez Dolz y Sales Boli es un texto de difícil adscripción: un encuentro ecléctico de elementos cuentísticos, de materiales folclóricos castellanenses e, incluso, de referencias gastronómicas o referencias a la geografía castellanense.

Getting to know the past in order to place the present

From the beginning to 1939

To speak of Valencian children's literature before the 1980s is the same thing as evoking a project that has been begun a thousand times and yet has never been consolidated. The education-inspired intention to create children's fiction in the Valencian language cropped up constantly, particularly during the 1930s. Yet all of those efforts were extremely quick to vanish. They were isolated attempts that would gain prominence by virtue of their survival in the memory, influencing later projects or deserving of reprints to appear on the shelves of today's children.

In an initial period that would come to an end in precisely 1939 (marking the end of the Spanish Civil War), one of those isolated attempts that would gain prominence, be reprinted and which continues to be valued today is *Tombatossals* by J. Pascual Tirado, first published in 1930. This is an emblematic children's story full of the symbolism and myths of Castellón. Published in large format and illustrated by Bernat Artola, Pérez Dolz and Sales Boli, the work is difficult to categorise, as it is an eclectic compilation of storytelling elements, local folkloric materials

Lanuza i Pérez Moragon (1982: 48) fan referència a altres iniciatives d'aquest primer període com, per exemple, la col·lecció setmanal «Nostra Novel·la» on van aparèixer dotze narracions bé com a complement eventual de textos per a adults, bé en un volum a part. Algunes d'aquestes narracions eren les premiades en un concurs de conte infantil que convocava la mateixa col·lecció.

Aquests investigadors també comenten la iniciativa de l'editorial Artes y Letras que publica el 1934 una sèrie de 10 contes, tots de Josep Cebrian i Navarro amb títols com *Els reis dels pobres*, *El coixet* o *Aquell any de falles*.

Més enllà de les iniciatives editorials, en aquest període es posen en marxa dues institucions culturals i educatives que deixen la seua petja en la literatura per a infants. Per una part, l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana (1934-1938) que seguia la pauta de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana (1899-1939) i «al seu voltant es van congregar homes que tenien una visió unitària de la llengua i que confiaven en les seves possibilitats formatives: el pedagog i gramàtic Carles Salvador i Gimeno (1897-1955), el també pedagog Enric Soler i Godes (1903-1993) i els escriptors Emili Beüt (1902-1993) i Enric Valor (1911-2000), entre d'altres. L'AEPV elaborà diverses publicacions per als mestres i realitzà una activa campanya a favor d'un Decret de bilingüisme al País Valencià, que no va materialitzar ni la Segona República»

Lanuza y Pérez Moragon (1982: 48) hacen referencia a otras iniciativas de este primer período como, por ejemplo, la colección semanal «Nuestra Novela», en la que aparecieron doce narraciones, bien como complemento eventual de textos para adultos, bien en un volumen aparte. Algunas de estas narraciones eran las premiadas en un concurso de cuento infantil que convocaba la propia colección.

Estos investigadores también comentan la iniciativa de la editorial Artes y Letras que publica en 1934 una serie de 10 cuentos, todos de Josep Cebrian i Navarro con títulos como *Els reis dels pobres*, *El coixet* o *Aquell any de falles*.

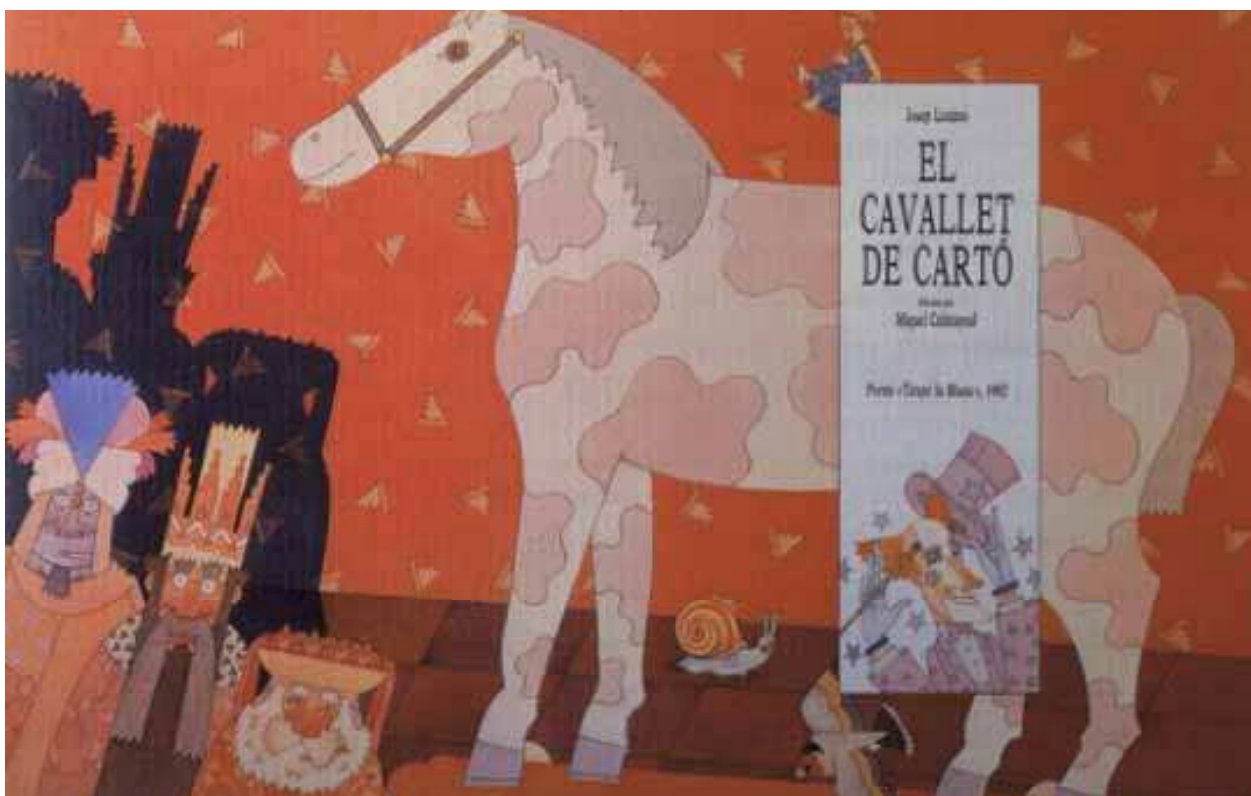
Más allá de las iniciativas editoriales, en este período se ponen en marcha dos instituciones culturales y educativas que dejan su huella en la literatura para niños. Por una parte, la Asociación Protectora de la Enseñanza Valenciana (1934-1938) que seguía la pauta de la Asociación Protectora de la Enseñanza Catalana (1899-1939) y «a su alrededor se congregaron hombres que tenían una visión unitaria de la lengua y que confiaban en sus posibilidades formativas: el pedagogo y gramático Carles Salvador i Gimeno (1897-1955), el también pedagogo Enric Soler i Godes (1903-1993) y los escritores Emili Beüt (1902-1993) y Enric Valor (1911-2000) entre otros. La AEPV elaboró varias publicaciones para los maestros y realizó una activa campaña a favor de un Decreto de bilingüismo en el País Valencià, que no materializó ni la Segunda Repú-

from Castellón and even gastronomic and local geographic references from the Castellón area.

Lanuza and Pérez Moragon (1982: 48) make reference to other initiatives in this first period, such as the weekly collection, "Nostra Novel·la" [Our Novel], which featured twelve stories, either as a possible supplement to texts for adults, or in a separate volume. Some of these stories received awards in a children's story competition that the collection itself used to hold.

These researchers also mention the initiative of the publishing house, Artes y Letras, which in 1934 published a series of 10 tales, all by Josep Cebrian i Navarro, with titles such as *Els reis dels pobres*, *El coixet* and *Aquell any de falles*.

Aside from the publishing initiatives, during this period two cultural and educational institutions were founded that would leave their mark on children's literature. One was the Association for the Protection of Valencian Teaching (or AEPV, 1934-1938), which followed the model established by the Association for the Protection of Catalan Teaching (1899-1939) and "around it men came together who had a comprehensive view of the language and who believed in its educational possibilities, such as the pedagogue and grammarian Carles Salvador i Gimeno (1897-1955), another educator, Enric Soler i Godes (1903-1993) and the writers Emili Beüt (1902-1993) and Enric Valor (1911-2000), among others. The AEPV printed many different publications for teachers and

L'Estel, València.

(Ferrando i Nicolás 2005: 373). I per una altra, el Centre d'Actuació Valencianista (CAV), creat el 1931, que es transformaria en el focus iniciàtic del que podríem definir com una literatura amb aspiracions pedagògiques. És important remarcar la voluntat didàctica de les associacions perquè aquest serà el seu objectiu central, més enllà de la simple dedicació per crear una narrativa pròpia o de la voluntat mercantil editorial. Per això, entre els exemplars que publicaren les dues institucions destaquem títols com *Col·lecció d'endevinalles per a xiquets* o *La flor del lliri blau*, exemples qualificats de la literatura pedagògica.

Un bon exemple és un projecte singular que posteriorment serà rescatat per l'editorial Tàndem (1993) amb una bona acceptació del públic i de la crítica. I el títol de singular perquè l'autor és un dels més importants banquers valencians del segle XX que «estimava molt la seua terra, la gent d'ací i també la seua llengua. Per això va escriure aquest llibre.» (Pérez Moragón 1993: 93). Així, el 1930 la CAV publica l'obra del valencià Joaquim Reig, *Contes per a infants* subtítulada *Contes de la tradició nòrdica*. El llibre contenia unes versions de contes del folklore europeu com «El flautista encantat», «El gegant de la fi del món» o «Ulls-blaus». Al pròleg, el mateix Reig diu: «Meditant sobre aquella bella preocupació dels pobles nòrdics pels seus infants, vaig evocar més d'una vegada la plenitud del seu folklore de narracions i contes. I, després, vaig meditar sobre la migradesa del nostre. Llavors, vaig decidir-me a traslladar a la nostra ben amada llengua alguna d'aquelles narracions. I, resultat de breus estones d'esbargiment espiritual, són les traduccions que segueixen» (Reig 1993: 6).

blica» (Ferrando y Nicolás 2005: 373). Y por otra, el Centro de Actuación Valencianista (CAV), creado en 1931, que se transformaría en el foco iniciático de lo que podríamos definir como una literatura con aspiraciones pedagógicas. Es importante señalar la voluntad didáctica de las asociaciones, pues tal será su objetivo central, más allá de la simple dedicación por crear una narrativa propia o de la voluntad mercantil editorial. Por ello, entre los ejemplares que publicaron las dos instituciones destacamos títulos como *Col·lecció d'endevinalles per a xiquets* o *La flor del lliri blau*, ejemplos calificados de la literatura pedagògica.

Un buen ejemplo es un proyecto singular que posteriormente será rescatado por la editorial Tàndem (1993), con una buena aceptación del público y de la crítica. Y lo tildan de singular porque el autor es uno de los más importantes banqueros valencianos del siglo XX que «amaba en gran manera a su tierra, la gente de aquí y también su lengua. Por ello escribió este libro.» (Pérez Moragón 1993: 93). Así, en 1930, la CAV publica la obra del valenciano Joaquim Reig, *Contes per a infants* subtítulada *Contes de la tradició nòrdica*. El libro contenía unas versiones de cuentos del folklore europeo como «El flautista encantado», «El gigante del fin del mundo» u «Ojos azules». En el prólogo, el propio Reig dice: «Meditando sobre aquella bella preocupación de los pueblos nórdicos por sus niños, evocé más de una vez la plenitud de su folklore de narraciones y cuentos. Y, después, medité sobre la niñez del nuestro. Entonces decidí a trasladar a nuestra tan querida lengua alguna de aquellas narraciones. Y, resultado de breves ratos de esparcimiento espiritual, son las traducciones que siguen» (Reig 1993: 6).

Si bien los años treinta también propiciarían, aunque modestamente, la aparición de otros intentos más ambiciosos desde la vertiente literaria, lo cierto es que estas aventuras quedarían rápidamente pulverizadas con la incivil guerra del treinta y seis.

De 1939 a 1970

La escasez de literatura para niños en lengua propia es más llamativa aún en los años cuarenta que antes, pues en este período se produce (y durará hasta bien entrados los cincuenta) la irrupción de la Escuela Valenciana de cómic que publicará íntegramente en castellano: *Roberto Alcázar y Pedrín* o *El Guerrero del Antifaz* en la vertiente ideologizada que propiciaba el franquismo, aunque también *Bartolo, el as de los vagos*, muestra del escepticismo en un tiempo en el que la realidad y expresión oficial llegaría a la más absoluta disociación.

Durante estos años, aparecen algunas obras de carácter menor como, por ejemplo, unos poemas de Enric Soler i Godes publicados por *Lletres Valencianes* (1952): *Bes-*

launched an active campaign to promote a decree for bilingualism in Valencia that never came to be, not even during the Second Spanish Republic" (Ferrando i Nicolás 2005: 373). The other was the Centre for Valencian Initiatives (CAV), which, created in 1931, would become the catalyst for the initiation of what we could define as an educationally ambitious literature. It is important to call attention to the linguistically educational ambition of these associations, as this would be their main objective, beyond the simple devotion to creating a corpus of fiction in the local language or simply the commercial purposes of publishing. For this reason, among the copies published by the two institutions, we must mention titles such as *Col·lecció d'endevinalles per a xiquets* and *La flor del lliri blau*, which are classified as educational literature.

One good example is a unique project that was very popular and widely acclaimed among critics, and would later be rescued by the publishing house Tàndem (1993). The project was branded as unique because the author was one of the most important Valencian bankers of the 20th century who "really loved his land, his local people and his language. That is why he wrote this book." (Pérez Moragón 1993: 93). Thus, in 1930 the CAV published the work by the Valencian writer Joaquim Reig, titled *Contes per a infants*, with the subtitle *Contes de la tradició nòrdica*. The book contained versions of European folk stories, such as "The Enchanted Piper", "The Giant of the North" and "Blue Eyes". In the prologue, Reig himself explains that "while reflecting on the way the Nordic people beautifully care for their children, the richness of their folktales and stories came to mind more than once. And then I thought about the meagreness of ours. I then decided to bring some of those stories into our beloved language. And the results of brief moments of spiritual recreation are the translations that follow." (Reig 1993: 6)

Whilst the 1930s would foster the emergence of other more ambitious endeavours from the literary perspective, albeit modestly, it is also true that those projects would soon be crushed by the *uncivil* war of 1936.

From 1939 to 1970

The scarcity of children's literature in the Valencian language was still more obvious in the 1940s than before, as this period was marked by the inception of the Valencian School of the comic, which, spanning well into the 1950s, would be published entirely in Spanish. *Roberto Alcázar y Pedrín*, or *El Guerrero del Antifaz* (The Masked Warrior) was illustrative of the ideological perspective that promoted Francoist fascism, whilst *Bartolo, el as de los vagos*, would portray the scepticism of a time in which the gap between reality and official expression

Tot i que els anys trenta també propiciarien, encara que modestament, l'aparició d'altres intents més ambiciosos des del vessant literari, el ben cert és que aquestes aventures quedarien ràpidament capolades amb la incivil guerra del trenta-sis.

De 1939 a 1970

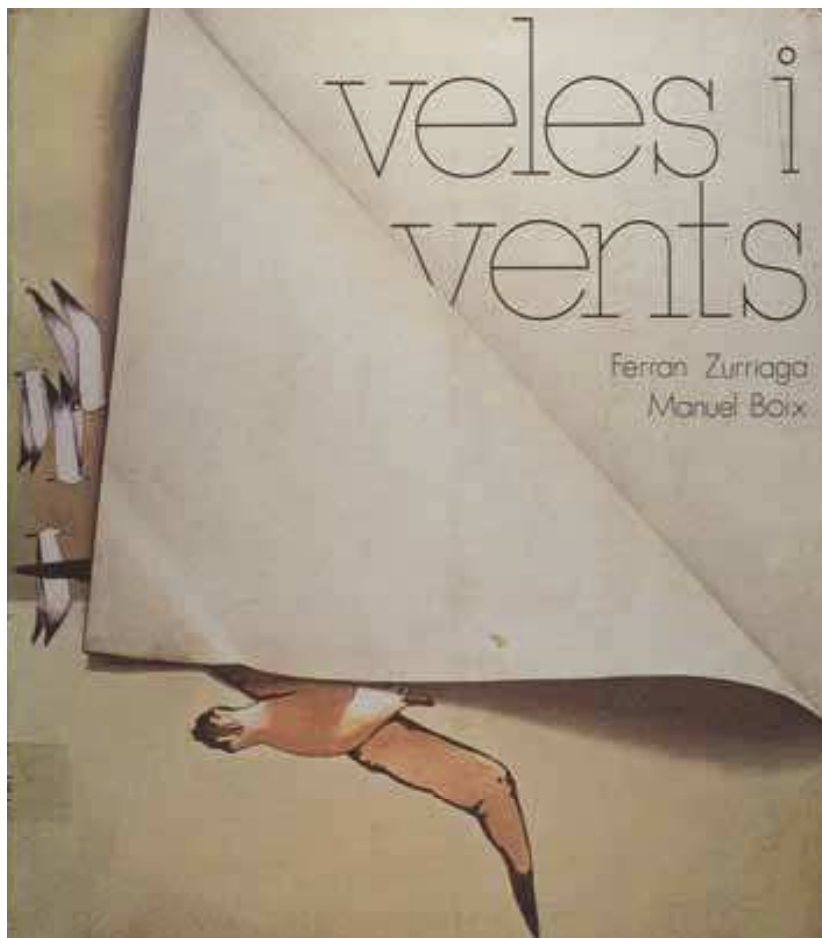
L'escassetat de literatura per a infants en llengua pròpia és més cridanera encara als anys quaranta que abans, perquè en aquest període es produeix (i durarà fins ben entrats els cinquanta) la irrupció de l'Escola Valenciana de còmic que publicarà íntegrament en castellà: *Roberto Alcázar y Pedrín* o *El Guerrero del Antifaz* en el vessant ideològitzat que propiciava el franquisme, però també *Bartolo, el as de los vagos*, mostra de l'escepticisme en un temps on realitat i expressió oficial arribaria a la més absoluta dissociació.

Durant aquests anys, apareixen algunes obres de caràcter menor com, per exemple, uns poemes d'Enric Soler i Godes publicats per *Lletres Valencianes* (1952): *Bestioles (ni epigrames ni faules)*; la novel·la de Josep Mascarell i Gosp, *Joaquim i els seus amics* (1953); o les rondalles de Leopold Martínez Vidal, *Pere Patufet*, *Les vacances de Jordiet* (1954) i *Els somnis de Jordiet* (1955).

A pesar de les humils però coratjoses publicacions d'Enric Soler i Godes o Maria Ibars, serà a partir dels anys seixanta amb l'aparició d'alguna narració d'autors com Joan Fuster amb *Abans que el sol no creme*, per exemple, les edicions d'editorial Sicania i sobretot amb la irrupció de les rondalles d'Enric Valor quan el panorama de la literatura infantil i juvenil valenciana comença a ser una eina didàctica i de gaudi potser modesta però apreciable.

Sí que va tenir una major transcendèn-

tiols (*ni epigrames ni faules*); la novel·la de Josep Mascarell i Gosp, *Joaquim i els seus amics* (1953); o las rondallas de Leopold Martínez Vidal, *Pere Patufet*, *Las vacaciones de Jordiet* (1954) y *Els somnis de Jordiet* (1955).

A pesar de las humildes pero alentadoras publicaciones de Enric Soler i Godes o Maria Ibars, será a partir de los años sesenta, con la aparición de alguna narración de autores como Joan Fuster con *Abans que el sol no creme*, por ejemplo, las ediciones de editorial Sicania y sobre todo con la irrupción de las rondallas de Enric Valor, que el panorama de la literatura infantil y juvenil valenciana empezará a ser una herramienta didáctica y de placer, tal vez modesta pero apreciable.

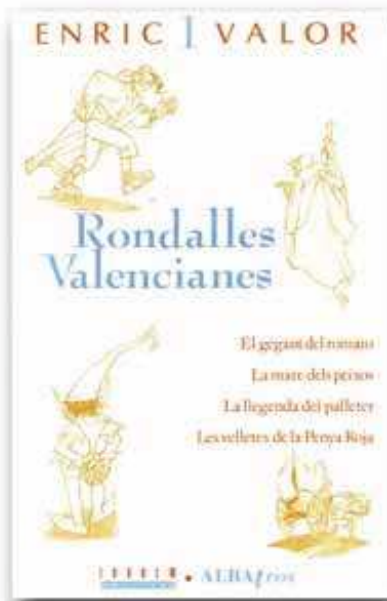
Sí que tuvo una mayor transcendencia la antología de Joan Fuster *Un món per a infants* (publicada en 1959 y reeditada en 1988 por la Conselleria de Cultura) e ilustrada por Andreu Alfaro, que lleva por subtítulo *Primer llibre de lectura*. Josep Lluís Bausset (Vallés 2000: 139) recuerda el nacimiento de esta obra: «Francesc Soriano [administrador del diario *Levante* y promotor de cursos de valenciano] decidió editar una obrita con motivo de la proclamación de su hija Ampariu como reina de los Juegos Florales de

would be at its broadest.

These years would also see the emergence of a number of more minor works such as the poetry by Enric Soler i Godes published by *Lletres Valencianes* (1952): *Bestioles (ni epigrames ni faules)*; the novel by Josep Mascarell i Gosp, titled *Joaquim i els seus amics* (1953); and the folktales of Leopold Martínez Vidal, *Pere Patufet*, *Les vacances de Jordiet* (1954) and *Els somnis de Jordiet* (1955).

Despite the humble yet courageous publications of Enric Soler i Godes and Maria Ibars, children's and youth literature would not become an educational tool or a means of enjoyment until the 1960s. Examples of this can be seen in the appearance of occasional stories by authors such as Joan Fuster, with *Abans que el sol no creme*, the works of the publishing house Sicania, and above all the emergence of Enric Valor's folktales. Though perhaps modest, this was nevertheless an appreciable advance.

What did become an important landmark was Joan Fuster's anthology, *Un món per a infants* (published in 1959 and reprinted in 1988 by the Valencian Ministry of Culture), which was illustrated by Andreu Alfaro, with the subtitle *Primer llibre de lectura* [First Reading Book]. Josep Lluís Bausset (Vallés

Tàndem Edicions

cia l'antologia de Joan Fuster *Un món per a infants* (publicada el 1959 i reeditada el 1988 per la Conselleria de Cultura) i il·lustrada per Andreu Alfaro, que porta per subtítol *Primer llibre de lectura*. Josep Lluís Bausset (Vallés 2000: 139) recorda el naixement d'aquesta obra: «Francesc Soriano [administrador del diari *Levante* i promotor de cursos de valencià] decidí editar una coseta amb motiu de la proclamació de la seua filla Ampariu com a regina dels Jocs Florals de València de l'any 58. En comptes d'un detalllet – com es fa avui a les bodes o les comunions – Francesc em digué que duia la idea de regalar als convidats un llibre fet expressament per a l'ocasió. Volia que fos una publicació amena, amb col·laboracions d'escriptors de totes les èpoques i pensada per a un públic infantil.» Es tracta d'un llibre de lectures en forma d'antologia que recull textos de Sant Vicent Ferrer, poemes de Goethe, Jaume Bru i Vidal, Almela i Vives o Carles Salvador; petites narracions de Josep Palacios o Josep Maria de Sagarra; contes adaptats dels clàssics de la literatura catalana com un fragment d'*El llibre de les bèsties* de Ramon Llull; i rondalles com *Història d'un mig pollastre*, d'Enric Valor.

Amb tot, llevat d'aquelles que han merescut una reedició, la major part d'aquestes obres es troben en biblioteques privades o en algunes públiques però de molt difícil accés i pràcticament són desconegudes pels valencians.

De 1970 a 1982

Ja durant el tercer període comencen a publicar-se les primeres obres dels que esdevindran en pocs anys els autors més importants de la literatura valenciana per a infants tot i que, donat l'incipient moment, es

València del any 58. En lloc de un petit obsequi – com se fa avui en les bodes o les comunions – Francesc me digué que andava amb la idea de regalar a los convidats un llibre elaborado expresamente para la ocasión. Quería que fuera una publicación amena, con colaboraciones de escritores de todas las épocas y pensada para un público infantil.» Se trata de un libro de lecturas en forma de antología que recoge textos de Sant Vicent Ferrer, poemes de Goethe, Jaume Bru i Vidal, Almela i Vives o Carles Salvador; petites narracions de Josep Palacios o Josep Maria de Sagarra; contes adaptats dels clàssics de la literatura catalana com un fragment de *El llibre de les bèsties* de Ramon Llull; y cuentos como *Història d'un mig pollastre*, de Enric Valor.

Con todo, salvo aquellas que han merecido una reedición, la mayor parte de estas obras se encuentran en bibliotecas privadas o en algunas públicas, aunque de muy difícil acceso, y son prácticamente desconocidas para los valencianos.

De 1970 a 1982

Ya durante el tercer período empiezan a publicarse las primeras obras de los que pasarán a ser en pocos años los autores más importantes de la literatura valenciana

2000: 139) recalls the origins of this work as follows: "Francesc Soriano (the director of the *Levante* newspaper and promoter of Valencian language courses) decided to publish a little something to celebrate the proclamation of his daughter, Ampariu as the queen of Valencia's poetry competition, the Jocs Florals de València, in 1958. Rather than a small gift – as is often given at weddings or first communions – Francesc told me that he was planning to give the guests a book written especially for the occasion. He wanted it to be an easy-reading and enjoyable book for children, with works by writers of every era." The result was an anthology of readings, featuring texts by Sant Vicent Ferrer, poems by Goethe, Jaume Bru i Vidal, Almela i Vives and Carles Salvador; short stories by Josep Palacios and Josep Maria de Sagarra; adapted classics from Catalan literature including an excerpt from *El llibre de les bèsties* by Ramon Llull; and folktales such as *Història d'un mig pollastre*, by Enric Valor.

All in all, with the exception of a few works that were worthy of a reprint, most of these titles can only be found in private collections or occasionally in public libraries. Very difficult to access, they are virtually unknown to the Valencian people.

Manuel Boix

publiquen en editorials catalanes (sobretot La Galera) o en editorials valencianes que, excepcionalment, editen llibre infantil. Un bon exemple és les obres de Carme Miquel *Un estiu a la Marina Alta* (1970) o *Marieta* (1974).

Aquest any, el 1974, és emblemàtic perquè es publicaran diversos llibrets de la sèrie «Sóc» il·lustrats per Manolo Boix, com *Sóc el foc*; apareix *Veles i vents*, l'emblemàtica obra de Ferran Zurriaga, amb dibuixos de Boix, que ha estat referent durant molts anys de llibre estimat per als infants i un altre llibre força recordat pels docents va ser *Llibre de Pau*, subtítulat *1r llibre per a l'ensenyament de la llengua*, escrit per Teresa Pitxer, Maria Victòria Navarro i Alfred Ramos. El 1978 Empar de Lanuza guanya amb el recull de contes *El savi rei boig* el premi Folch i Torres, una obra que ha esdevingut un clàssic en la curta història de la nostra literatura.

Un fet important va tenir lloc durant aquests anys: la creació de la Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, entitat que va dur a terme iniciatives tan interessants com la celebració del concurs «Joanot Martorell» per als xiquets i xiquetes valencians. El més important va ser la publicació de les obres guanyadores que donaren llibres com *Els xiquets i les xiquetes*

para niños aunque, dado el incipiente momento, se publican en editoriales catalanas (sobre todo La Galera) o en editoriales valencianas que, excepcionalmente, editan libro infantil. Un buen ejemplo lo constituyen las obras de Carme Miquel *Un estiu a la Marina Alta* (1970) o *Marieta* (1974).

Ese año, 1974, es emblemático porque se publicarán varios libritos de la serie «Sóc» ilustrados por Manolo Boix, como *Sóc el foc*; aparece *Veles i vents*, la emblemática obra de Ferran Zurriaga, con dibujos de Boix, que ha sido referente durante muchos años de libro predilecto de los niños, y otro libro muy recordado por los docentes fue *Llibre de Pau*, subtítulo *1r llibre per a l'ensenyament de la llengua*, escrito por Teresa Pitxer, Maria Victòria Navarro y Alfred Ramos. En 1978 Empar de Lanuza gana con la colección de cuentos *El savi rei boig* el premio Folch i Torres, una obra que ha pasado a ser un clásico en la breve historia de nuestra literatura.

Un hecho importante tuvo lugar durante estos años: la creación de la Federación de Entidades Culturales del País Valenciano, entidad que llevó a cabo iniciativas tan interesantes como la celebración del concurso Joanot Martorell para los niños y niñas valencianos. Lo más importante fue la publicación de las obras ganadoras que dieron

From 1970 to 1982

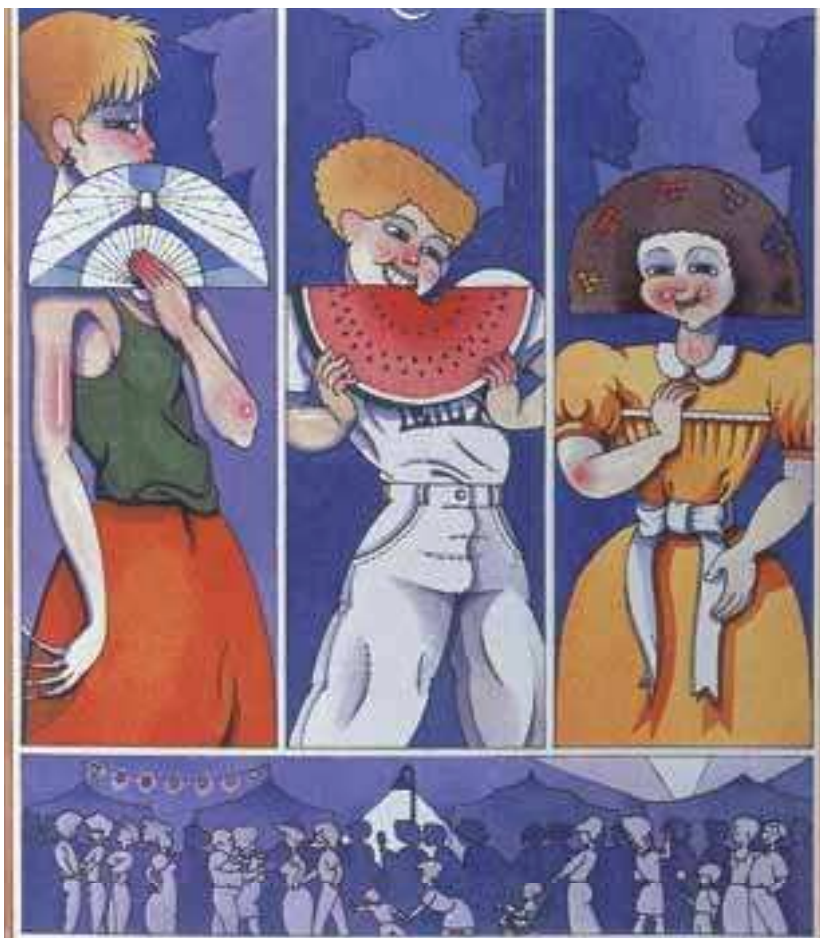
The third period marked the initial publications of the first works by writers who in a few years would become the most important authors of Valencian children's literature. However, given the incipient time, these works were chiefly published by either Catalan publishers (particularly La Galera) or Valencian publishing houses that only printed children's books as an exception. One such example can be seen in the works of Carme Miquel, *Un estiu a la Marina Alta* (1970) and *Marieta* (1974).

The year 1974 was important, given the publication of several different small books of the "Sóc" [I Am] series, illustrated by Manolo Boix, such as *Sóc el foc*. Also important was *Veles i vents*, the emblematic work by Ferran Zurriaga, with illustrations by Boix, a point of reference for many years to come as a well-loved children's book. Yet another book that was also well remembered by the scholars was *Llibre de Pau*, with the subtitle, *1r llibre per a l'ensenyament de la llengua*, written by Teresa Pitxer, Maria Victòria Navarro and Alfred Ramos. In 1978 Empar de Lanuza would win the Folch i Torres Award with the collection of stories titled, *El savi rei boig*, a work that has become a classic in the short history of our literature.

This period also bore witness to the foundation of an important institution in Valencia, the Federation of Cultural Associations of the Kingdom of Valencia, which undertook such initiatives as the celebration of the "Joanot Martorell" competition for Valencian children. The most important initiative, however, was the publication of the winning works, taking the form of books such as *Els xiquets i les xiquetes escriptors* (1975), in which Maria Conca compiled the winners of all the competitions between 1969 and 1974, and *Gandia vista pels seus xiquets* (1979), published by Teresa Pitxer. This federation was also responsible for the creation of the Enric Valor Prize for children's literature, which in its early years was awarded to writers such as Maria Conca and Vicent Pardo.

Another initiative was the publication in 1982 of the first children's literature collection, *Joanot* (currently published by Bullent), featuring stories such as *Història de mans* (1982), by Empar de Lanuza, and *Ara va de caps* (1984), by Rosa Serrano, among others.

Scholars Lanuza and Pérez Moragón (1982: 46) believe that during this period "there is no genre with any minimal tradition that could be referred to as such. What there is, is a series of assorted books that generally speaking are not a part of any earnest or ongoing project to provide Valencian children with enough reading material in Catalan". Among the reasons for this, these critics assert that there is an "absolutely Spanish-language-centred school, with the exceptions of the most recent

escriptors (1975), on Maria Conca recopilà els guanyadors de les edicions de 1969 a 1974 o *Gandia vista pels seus xiquets* (1979), editat per Teresa Pitxer. La mateixa federació va ser la responsable de la creació del Premi Enric Valor, destinat a obres de literatura per a infants, i que en les primeres edicions va ser concedit a escriptors com Maria Conca o Vicent Pardo.

Una altra iniciativa va ser la publicació de la primera col·lecció de literatura per a infants l'any 1982: «Joanot» (que actualment edita Bullent), on aparegueren entre d'altres els contes d'Empar de Lanuza, *Història de mans* (1982) o de Rosa Serrano, *Ara va de caps* (1984).

Els investigadors Lanuza i Pérez Moragon (1982: 46) valoren que durant aquest període «no hi ha un gènere amb una mínima tradició que pugui ser anomenat així. El que hi ha és una sèrie de llibres solts que, en general, no s'adscriuen a cap projecte seriós i mantingut de proveir els xiquets del país d'una lectura suficient en català». Entre les causes que els autors assenyalen hi ha una «escola absolutament castellanitzada, amb les excepcions salvables dels últims temps; manca de consciència nacional en la immensa majoria dels pares; una burocràcia docent forastera o castellanitzada sense cap interès pels nous corrents pedagògics, feblesa de les estructures editorials excepte, potser, en les empreses productores de còmics –escrits tots, però, en castellà–, etc.»

Una data emblemàtica: 1983

El punt d'inflexió ve marcat per una data, el 1983, que inicia el darrer període que arriba fins a l'actualitat. És l'any de publicació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV). Entre finals d'aquest any i principis del següent, es publiquen tres col·leccions ins-

libros como *Els xiquets i les xiquetes escriptors* (1975), en el que Maria Conca recopiló los ganadores de las ediciones de 1969 a 1974 o *Gandia vista pels seus xiquets* (1979), editado por Teresa Pitxer. La misma federación fue la responsable de la creación del Premio Enric Valor, destinado a obras de literatura para niños, y que en las primeras ediciones fue concedido a escritores como Maria Conca o Vicent Pardo.

Otra iniciativa fue la publicación de la primera colección de literatura para niños en 1982: «Joanot» (que actualmente edita Bullent), en la que aparecieran, entre otros, los cuentos de Empar de Lanuza, *Història de mans* (1982), o de Rosa Serrano, *Ara va de caps* (1984).

Los investigadores Lanuza y Pérez Moragon (1982: 46) valoran que durante este período «no existe un género con una mínima tradición que pueda ser llamado así. Lo que hay es una serie de libros sueltos que, en general, no se adscriben a ningún proyecto serio y mantenido de proveer a los niños del país de una lectura suficiente en catalán». Entre las causas que los autores señalan se encuentra una «escuela absolutamente castellanizada, con las excepciones salvables de los últimos tiempos; falta de conciencia nacional en la inmensa mayoría de los padres; una burocracia docente forastera o castellanizada sin ningún interés por las nuevas corrientes pedagógicas, debilidad de las estructuras editoriales salvo, quizás, en las empresas productoras de cómics –escritos todos, sin embargo, en castellano–, etc.»

Una fecha emblemàtica: 1983

El punto de inflexión viene marcado por una fecha, 1983, que inicia el último período que llega hasta la actualidad. Es el año de publicación de la Ley de Uso y Enseñanza del Valenciano (LUEV). Entre finales de este año y principios del siguiente, se publican tres colecciones institucionales y se crea la primera editorial valenciana especializada en literatura infantil: plataformas que sirvieron para consolidar, en unos casos, y descubrir, en la mayoría, los que hoy son los escritores e ilustradores de la literatura para niños valenciana.

La LUEV significa la introducción del valenciano como lengua de enseñanza obligatoria en los diferentes niveles escolares y este hecho es uno de los que provoca el estallido de una narrativa que adquirirá un manifiesto relieve. La necesidad de servirse de materiales complementarios en los procesos educativos primarios propiciará la aparición de algunos proyectos que unen a escritores y dibujantes, los cuales, a la vez, ofrecerán en poco tiempo una propuesta editorial destacada. Aunque la iniciativa privada, posteriormente, será importante, es la pública la que inicialmente ayudará a crear un catálogo de publicaciones relevante.

years; a lack of national awareness among the vast majority of the parents; an outside or centralised Spanish educational bureaucracy with no interest whatsoever in the new educational trends; a weakness in the publishing structures, possibly with the exception of the companies that publish comics, which are nevertheless all written in Spanish, etc.»

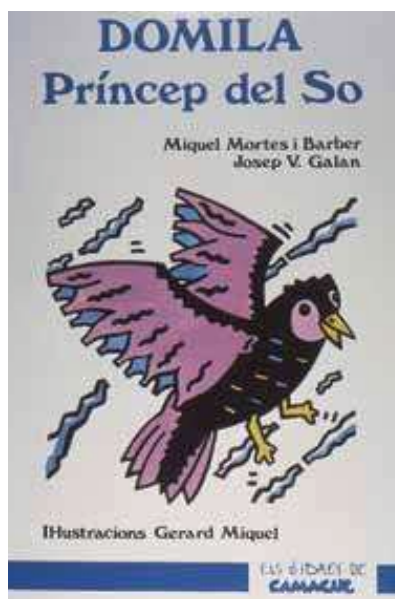
An important date: 1983

The turning point in Valencian children's literature was marked by a specific date, 1983. This is the start of the last period, which spans to the present. The year 1983 witnessed the enactment of the Law governing the Use and Teaching of the Valencian Language (popularly known as LUEV). Between the end of this year and the beginning of the following one, three institutional collections were published, and the first Valencian publisher specialising in children's literature was created. These platforms served to consolidate in some cases, and to discover in most, today's writers and illustrators of Valencian children's literature.

The LUEV meant the introduction of Valencian as the mandatory educational language in the different school levels, which was one of the factors that led to the boom of a fiction that would become very prominent. The need to make use of complementary materials in the primary education processes would foster the appearance of projects that combined the works of writers and illustrators, which at the same time would soon offer a noteworthy array of publications. Whilst the private initiative would be important later, it was the public initiative that helped create a significant catalogue of publications early on.

In 1984 the Alfons el Magnànim Institution began to publish the collection *Fulletts per a l'escola* [School Sheets], which featured several support folders for the first Valencian language classes in the primary schools. Some of the titles included were *Cants de treball*, by Ferran Zurriaga; *La paraula és una aventura*, by Rosa Serrano and *Estimem la nostra llengua*, by Carme Miquel, all of which would become emblematic works.

The Regional Council of Valencia, which was directed by Manel Girona in the initial democratic period, created the children's literature award, "Tirant lo Blanch". This prize would be awarded for the first time in 1981 to the book *El pardalet sabut i el rei descregut*, written by Josep Palomero, with illustrations by Manolo Boix. Published in large format in 1982, this book would become an ambitious work of children's literature, bringing outstanding literary texts together with some very beautiful drawings and an extremely rich editorial layout. In subsequent years the award would go out to writers such as Josep Lozano and illustrators of such pro-

titudinals i es crea la primera editorial valenciana especialitzada en literatura infantil: plataformes que serviren per a consolidar, en uns casos, i descobrir, en la majoria, els que avui són els escriptors i il·lustradors de la literatura per a infants valenciana.

La LUEV significa la introducció del valencià com a llengua d'ensenyament obligatori en els diferents nivells escolars i aquest fet és un dels que provoca l'esclat d'una narrativa que adquirirà un relleu manifest. La necessitat de servir-se de materials complementaris en els processos educatius primaris propiciarà l'aparició d'alguns projectes conjuminant escriptors i dibuixants que, a la vegada, oferiran en poc temps una proposta editorial destacada. Encara que la iniciativa privada, posteriorment, serà important, és la pública la que originàriament ajudarà a crear un catàleg de publicacions rellevant.

La Institució Alfons el Magnànim, el 1984, començà l'edició de la col·lecció «Fulletts per a l'escola» on aparegueren una sèrie de quaderns d'ajuda per a les primeres classes de valencià a la primària. Alguns títols de la qual com *Cants de treball*, de Ferran Zurriaga; *La paraula és una aventura*, de Rosa Serrano o *Estimem la nostra llengua*, de Carme Miquel esdevingueren emblemàtics.

La Diputació de València, dirigida en aquells primers moments democràtics per Manel Girona, crea el Premi de literatura infantil Tirant lo Blanch que s'atorgarà per primera vegada el 1981 al llibre *El pardalet sabut i el rei descregut*, text de Josep Palomero i il·lustracions de Manolo Boix. El llibre, editat en gran format el 1982, esdevindrà una proposta ambiciosa de literatura infantil que unirà un contingut literari destacat amb uns dibuixos molt bells i una formulació editorial riquíssima. En anys successius el premi s'atorgarà a escriptors com Josep Lozano i il·lustradors del reconeixement professional d'Enric Solbes o Miquel Calatayud.

El 1984, des del servei de publicacions de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, en coordinació amb les tres diputacions valencianes, s'inicia el que podríem denominar «proposta decisiva» per bastir un catàleg notable de literatura infantil i juvenil: la Biblioteca Infantil. Conscients de la manca de lectures adequades per als més menuts, a preus assequibles i amb un format àgil i còmode, s'enllesteix una col·lecció que en menys de deu anys va superar els quaranta títols en tirades que oscil·laven entre cinc mil i quinze mil exemplars.

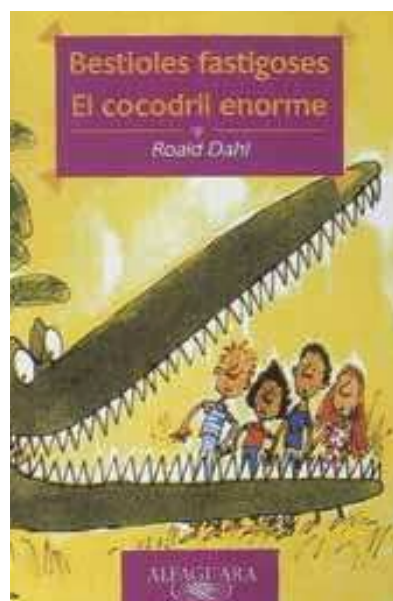
El rossinyol del pou d'avall, unas narracions de Bernat Capó amb dibuixos de les xiquetes i xiquets de les escoles de Benissa, fou el primer número de la sèrie. Els llibres es distribuïen a les escoles públiques,

La Institució Alfonso el Magnánimo inició en 1984 la edición de la colección «Fulletts per a l'escola» donde aparecieron una serie de cuadernos de ayuda para las primeras clases de valenciano en la primaria. Algunos de sus títulos, como *Cants de treball*, de Ferran Zurriaga; *La paraula és una aventura*, de Rosa Serrano o *Estimem la nostra llengua*, de Carme Miquel, pasaron a ser emblemáticos.

La Diputación de Valencia, dirigida en aquellos primeros momentos democráticos por Manel Girona, crea el Premio de literatura infantil Tirant lo Blanch que se otorgará por primera vez en 1981 al libro *El pardalet sabut i el rei descregut*, texto de Josep Palomero e ilustraciones de Manolo Boix. El libro, editado en gran formato en 1982, pasará a ser una propuesta ambiciosa de literatura infantil que unirá un contenido literario destacado con unos dibujos muy bellos y una formulación editorial riquísima. En años sucesivos el premio se otorgará a escritores como Josep Lozano e ilustradores del reconocimiento profesional de Enric Solbes o Miquel Calatayud.

En 1984, desde el servicio de publicaciones de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, en coordinación con las tres diputaciones valencianas, se inicia lo que podríamos llamar una «propuesta decisiva» para crear un catálogo notable de literatura infantil y juvenil: la Biblioteca Infantil. Conscientes de la falta de lecturas adecuadas para los más pequeños, a precios asequibles y con un formato ágil y cómodo, se inaugura una colección que, en menos de diez años, superaría los cuarenta títulos en tiradas que oscilaban entre los cinco mil y los quince mil ejemplares.

El rossinyol del pou d'avall, unas narraciones de Bernat Capó con dibujos de las niñas y niños de las escuelas de Benissa, fue el primer número de la serie. Los libros se distribuían en las escuelas públicas, bibliotecas municipales y, evidentemente, a través de los canales habituales de venta. De este primer número se realizó una tirada total de quince mil ejemplares. La colección, a pesar de corresponder la mayoría de títulos a narraciones, se presentaba temática y formalmente un tanto ecléctica. Junto a cuentos y relatos encontramos aproximaciones a la etnografía y la ecología (es el caso de los tres libros de la pareja Miquel Peris, escritor, y Pere Rambla, ilustrador: *El món de les bestioles*, *El món de les eines* y *El món dels vegetals*), a la cultura popular (*Món i misteri de la Festa d'Eix*, con texto de Alfons Llorenç y dibujos de Enric Solbes y Vicent Marco), o al intento pedagógico, en la última etapa de la colección especialmente, de acercar los niños a las formulaciones artísticas y culturales actuales (*Un museu d'arqueologia* de Rosa Enguix y Enric Solbes, *Els instruments de vent* de Anna

fessional prestige as Enric Solbes and Miquel Calatayud.

In 1984, the Publication Service of the Ministry of Culture, Education and Science of the Valencian Regional Government, in coordination with Valencia's three provincial councils, began what we could refer to as a "decisive proposal" to create a significant catalogue of children's and youth literature, the Children's Library. Well aware of the scarcity of reading material for the youngest readers at affordable prices and in an easy and convenient format, a collection was launched. In less than ten years, the collection would feature more than forty titles in print runs that varied between five and fifteen thousand copies.

El rossinyol del pou d'avall, a compilation of stories by Bernat Capó with drawings by children from the schools of the Benissa area, was the first issue of the series. The books were distributed to public schools, municipal libraries and obviously through the most common sales channels. A total of fifteen thousand copies of this first issue were printed. While most of the titles corresponded to stories, the collection was thematically and formally somewhat eclectic. Alongside tales and stories were explorations of ethnography and ecology (such was the case of the three books by writer Miquel Peris and illustrator Pere Rambla, titled *El món de les bestioles*, *El món de les eines* and *El món dels vegetals*), popular culture (*Món i misteri de la Festa d'Eix*, written by Alfons Llorenç with illustrations by Enric Solbes and Vicent Marco), and the educational endeavour, particularly in the last phase of the collection, to bring the children closer to current artistic and cultural trends (*Un museu d'arqueologia*, by Rosa Enguix and Enric Solbes; *Els instruments de vent*, by Anna Chafer and Vicent Serra; *El llenguatge*

biblioteques municipals i, evidentment, pels canals habituals de venda. D'aquest primer número es va fer una tirada total de quinze mil exemplars. La col·lecció, malgrat correspondre la majoria de títols a narracions, es presentava temàticament i formalment una mica eclèctica. Juntament amb contes i relats hi trobem aproximacions a l'etnografia i l'ecologia (és el cas dels tres llibres de la parella Miquel Peris, escriptor, i Pere Rambla, il·lustrador: *El món de les bestioles*, *El món de les eines* i *El món dels vegetals*), a la cultura popular (*Món i misteri de la Festa d'Elx*, amb text d'Alfons Llorenç i dibuixos d'Enric Solbes i Vicent Marco), o a l'intent pedagògic, en la darrera etapa de la col·lecció especialment, d'acostar els infants a les formulacions artístiques i culturals actuals (*Un museu d'arqueologia* de Rosa Enguix i Enric Solbes, *Els instruments de vent* d'Anna Chafer i Vicent Serra, *El llenguatge musical* de Benito Martínez i Ricard Huerta, *Un viatge al món de les corals* del musicòleg Vicent Galbis amb il·lustracions d'Esperança Martínez o *Un museu de belles arts* de Ximo Garcia i Francesc Santana).

La Biblioteca Infantil no solament va ser una proposta original i ben rebuda en el panorama literari valencià, sinó una autèntica i agradable sorpresa en el mercat europeu del llibre infantil. *La serp i el riu*, amb textos de Josep Palacios i il·lustracions de Manolo Boix, va ser premiat com a millor llibre espanyol de l'any 1986. El mateix Boix i també Enric Solbes van rebre diversos premis arreu d'Europa d'il·lustració i disseny de llibres infantils. Miquel Calatayud va ser objecte de reconeixement en el marc de l'Estat. Editorials franceses i italianes inclourien als seus catàlegs títols procedents de la col·lecció. Autors ja reconeguts internacionalment com l'escultor Andreu Alfaro, la dibuixant Pilarin Bayés i pintors com Rafael Armengol o Fernando Krahe, van voler participar en la Biblioteca amb les seues aportacions plàstiques.

I si hi col·laboraren il·lustradors importants també ho van fer els autors literaris més reconeguts com Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Empar de Lanuza, Josep Franco, Enrique Cerdán Tato, Carme Miquel, Vicente Muñoz Puelles o Enric Llobregat, els quals participaren entusiàsticament en el projecte.

Tant el Premi Tirant lo Blanch com la Biblioteca Infantil tenien uns objectius clars: la dotació de material de lectura a casa o a les escoles en llengua pròpia que encara no podien assumir les editorials privades, ja que el 1983 és l'any del naixement de la primera editorial que publica majoritàriament llibre valencià per a infants i joves: Editorial Gregal. Les principals col·leccions, iniciades el 1984, van ser «Els Llibres de la Granota» (per a primers lectors), «Gregal Juvenil» i «Gregal Literària».

És curiós analitzar els períodes anteriors

Chafer i Vicent Serra, *El llenguatge musical* de Benito Martínez i Ricard Huerta, *Un viatge al món de les corals* del musicòleg Vicent Galbis con ilustraciones de Esperança Martínez o *Un museu de belles arts* de Ximo Garcia y Francesc Santana).

La Biblioteca Infantil no sólo fue una propuesta original y bien acogida en el panorama literario valenciano, sino una auténtica y agradable sorpresa en el mercado europeo del libro infantil. *La serp i el riu*, con textos de Josep Palacios e ilustraciones de Manolo Boix, fue premiado como mejor libro español del año 1986. El mismo Boix y también Enric Solbes recibieron varios premios europeos de ilustración y diseño de libros infantiles. Miquel Calatayud fue objeto de reconocimiento en el marco del Estado. Editoriales francesas e italianas incluirían en sus catálogos títulos procedentes de la colección. Autores ya reconocidos internacionalmente como el escultor Andreu Alfaro, la dibujante Pilarin Bayés y pintores como Rafael Armengol o Fernando Krahe, quisieron participar en la Biblioteca con sus aportaciones plásticas.

Y si colaboraron ilustradores importantes, también lo hicieron los autores literarios más reconocidos como Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Empar de Lanuza, Josep Franco, Enrique Cerdán Tato, Carme Miquel, Vicente Muñoz Puelles o Enric Llobregat, quienes participaron con entusiasmo en el proyecto.

Tanto el Premio Tirant lo Blanch como la Biblioteca Infantil tenían unos objetivos claros: la dotación de material de lectura en casa o en las escuelas en lengua propia que aún no podían asumir las editoriales privadas, ya que 1983 es el año de nacimiento de la primera editorial que publica mayoritariamente libros valencianos para niños y jóvenes: Editorial Gregal. Las principales colecciones, iniciadas en 1984, fueron «Els Llibres de la Granota» (para primeros lectores), «Gregal Juvenil» y «Gregal Literària».

Es curioso analizar los períodos anteriores porque anteriormente a esta fecha solo existían seis editoriales, el resto se crearon en fechas posteriores a 1983, momento en el que la incorporación del valenciano al currículo escolar crea una demanda de libro de texto y de libro de lectura. De hecho, todas publican mayoritariamente (cuando no exclusivamente) libros de enseñanza, pero sobre todo literatura infantil y juvenil. De las editoriales dedicadas a la producción para niños y jóvenes, la fecha de creación es la siguiente: en 1983 se crea la editorial Bullent; en 1986, la editorial Bromera; en 1987, la editorial Denes y en 1989, la editorial Tandem (tabla 1).

Con estas iniciativas se había concluido una etapa, pero quedaba abierta la posibilidad de que la literatura infantil valenciana fuera mucho más que un deseo nunca satisfecho. Ahora la empresa privada había cogido el propósito.

musical, by Benito Martínez and Ricard Huerta; *Un viatge al món de les corals*, by musicologist Vicent Galbis, with illustrations by Esperança Martínez; and *Un museu de belles arts*, by Ximo Garcia and Francesc Santana).

The Children's Library was not just an original and well accepted initiative in the literary arena of Valencia. Rather it was also a truly pleasant surprise for the European children's book market. *La serp i el riu*, written by Josep Palacios and illustrated by Manolo Boix, was awarded the best Spanish book in 1986. Both Boix and Enric Solbes were honoured with numerous different awards around Europe for children's book illustration and design, and Miquel Calatayud was acknowledged throughout the Spanish state. French and Italian publishers would also include some of the collection's titles in their catalogues. Internationally acclaimed artists like sculptor Andreu Alfaro, illustrator Pilarin Bayés and painters such as Rafael Armengol and Fernando Krahe, also decided to contribute to the Library, with their visual art works.

And alongside the contributions of important illustrators were those of the most prominent literary artists, such as Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Empar de Lanuza, Josep Franco, Enrique Cerdán Tato, Carme Miquel, Vicente Muñoz Puelles and Enric Llobregat, all of who enthusiastically took part in the project.

Both the Tirant lo Blanch Award and the Children's Library shared the very clear-cut objective of providing homes and schools with reading material in the local Valencian language, a project that private publishers could not yet embark on. In fact, Valencia would have to wait until 1983 for the foundation of the first publishing house predominantly devoted to the publication of books in the Valencian language for children and youths, the Editorial Gregal. The main collections, which began in 1984, were *Els Llibres de la Granota* ("The Books of the Frog", for beginning readers), *Gregal Juvenil* (Youth N-E Wind) and *Gregal Literària* (Literary N-E Wind).

It is strange to analyse the preceding periods, as there were only six publishers prior to this date. The others were created after 1983, when the incorporation of the Valencian language into the school curriculum generated a demand for textbooks and reading books in the language. In fact, all of these publishing houses primarily – if not to say exclusively – published educational books, and above all literature for children and adolescents. The children's and youth book publishers were established on the following dates: Bullent was created in 1983; Bromera in 1986; Denes in 1987; and Tandem in 1989, (see Table 1).

With these initiatives an era had come to an end, although there was still an open

perquè anteriorment a aquesta data només existien sis editorials, la resta es creen en dates posteriors a 1983, moment en el qual la incorporació del valencià al currículum escolar crea una demanda de llibre de text i de llibre de lectura. De fet, totes publiquen majoritàriament (quan no exclusivament) llibre d'ensenyament, però sobretot literatura infantil i juvenil. De les editorials dedicades a la producció per a infants i joves, la data de creació és la següent: el 1983 es crea l'editorial Bullent; el 1986, l'editorial Bromera; el 1987, l'editorial Denes i el 1989, l'editorial Tàndem (taula 1).

Amb aquestes iniciatives s'havia conclòs una etapa, però restava oberta la possibilitat que la literatura infantil valenciana fos molt més que un desig mai no satisfet. Ara l'empresa privada havia agafat el propòsit.

De 1984 a l'actualitat: una revisió del present

Les editorials

Deu anys després de publicada la LUEV, realitzarem una enquesta entre les editorials valencianes del moment (taula 1) i resultava curiós d'observar com la majoria editava lli-

De 1984 a la actualidad: una revisión del presente

Las editoriales

Diez años tras publicarse la LUEV, realizamos una encuesta entre las editoriales valencianas del momento (tabla 1) y resultaba curioso observar que la mayoría editaba libro de texto o literatura para niños y jóvenes también de consumo escolar. Incluso la Editorial Tres i Quatre, que publicaba libro para adultos, confirmaba que su libro más vendido era *La Flexió Verbal* de Enric Valor, un libro de apoyo para la enseñanza del catalán. Por lo tanto, afirmábamos que si la LUEV había propiciado la creación de una industria editorial de libro para niños y joven fuerte y joven, diez años después se había consolidado y ya podíamos hablar de empresas que daban seguridad al mundo del libro, aunque era un mercado que dependía mucho de la enseñanza y del libro recomendado.

En el mundo editorial valenciano, 1990 es una fecha importante por la creación de la Associació d'Editors del País Valencià (<http://www.aepv.net>), que tiene como primer objetivo «La defensa, promoción y difu-

possibility for Valencian children's literature to become far more than a mere unfulfilled desire. At this point the private sector had begun to take on the challenge.

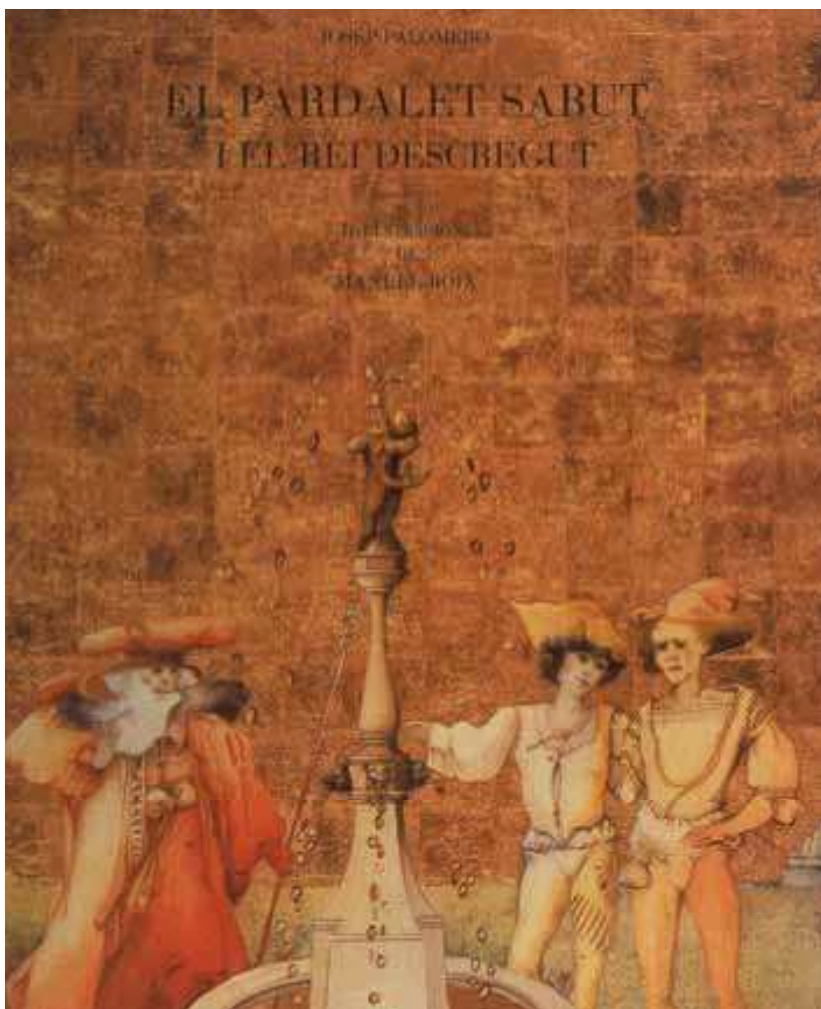
From 1984 to the present: a review of the present

The publishers

Ten years after the publication of the LUEV, we carried out a survey among the Valencian publishing houses of the time (Table 1). It was interesting to see how most of them published textbooks or children's and youth literature associated with school use. Even the Editorial Tres i Quatre, which published books for adults, confirmed that its most widely sold book was *La Flexió Verbal* by Enric Valor, a support book for Catalan language education. Hence, we were able to confirm that the LUEV had fostered the creation of a strong, young industry for the publication of children's and youth literature in the Valencian language, which would consolidate itself within ten years' time. By then we could also speak of companies that offered the book world a sense of security, despite the fact that the market continued to be highly contingent on the educational field and the recommendation of books.

The year 1990 was important for the Valencian publishing world, given the creation of the Publishers Association of Valencia (AEPV, <http://www.aepv.net>), which primarily aimed to "protect, promote and spread word of the printing of books and other publications by Valencian publishers, placing special emphasis and devotion on publications in the Valencian language". The AEPV allowed the publishers to join forces and access the main tradeshows for commercial exchange, so as to extend the prospects of the Valencian book to the European market.

At the time that we were writing this article, the database of the General Directorate of Books and Libraries² revealed a total of 79 publishing companies, 31 of which publish books for children and young people. For the most part, these companies print books by Valencian writers, and the most important companies have predominantly specialised in books in the Valencian language for children and youths. Nevertheless, we are now beginning to see a slight independence from the academic world, which is manifest in the publication of books that have not historically been sold based on the recommendations of the schools. Among such publishers, there are also state-level companies with offices in Valencia that publish books and textbooks exclusively for Valencian children and young people, such as Anaya, Edebé-Marjal, Bruño, Edelvives, Casals and Ediciones Voramar-Santillana. Another significant case is the Media Vaca publishing house, founded in Valencia in 1998, which

bre de text o literatura per a infants i joves també de consum escolar. Fins i tot l'Editorial Tres i Quatre, que publicava llibre per a adults, confirmava que el seu llibre més venut era *La Flexió Verbal* d'Enric Valor, un llibre de suport per a l'ensenyament del català. Per tant, afirmàvem que si la LUEV havia propiciat la creació d'una indústria editorial de llibre per a infants i joves forta i jove, deu anys després s'havia consolidat i ja podíem parlar d'empreses que donaven seguretat al món del llibre, tot i que era un mercat que depenia molt de l'ensenyament i del llibre recomanat.

En el món editorial valencià, el 1990 és una data important per la creació de l'Associació d'Editors del País Valencià (<http://www.aepv.net/>), que té com a primer objectiu «La defensa, promoció i difusió de l'edició de llibres i publicacions editats per les editorials valencianes, parant especial esment i dedicació a les publicacions en valencià». L'AEPV permet als editors actuar de manera conjunta i accedir a les principals fires d'intercanvi comercial per obrir el llibre valencià al mercat europeu.

En el moment que escrivim l'article, la base de dades de la Direcció General del Llibre i Biblioteques² fa constar un total de 79 empreses editorials, de les quals 31 publiquen llibre per a infants i joves. Majoritàriament, aquestes empreses publiquen llibre d'autor valencià i les més importants s'han especialitzat principalment en llibre en valencià per a infants i joves, tot i que comencem a veure una petita independència del món de l'escola, que es veu en la publicació de llibres la compra dels quals històricament no ha passat per la recomanació escolar. Entre aquestes editorials, també hi ha la presència d'editorials d'àmbit nacional que tenen delegacions al País Valencià i que publiquen llibres exclusivament per a infants i joves valencians i llibre de text, com ara Anaya, Edebé-Marjal, Bruño, Edelvives, Casals i Ediciones Vorammar-Santillana. Un altre cas important és l'editorial Media Vaca, fundada a València el 1998 i que publica exclusivament àlbum il·lustrat en castellà.

En definitiva, la producció de totes aquestes editorials en els darrers anys ha aconseguit que la literatura per a infants al País Valencià compartisca bona part dels encerts i de les carencies de la resta de mercats editorials, és a dir, actualment disposem de col·leccions per a totes les franques d'edats que participen de les característiques prototípiques de la resta; tot i que majoritàriament es publiquen autors valencians, també s'hi edita l'obra de la resta d'autors de l'àmbit cultural i es tradueix bona part de la millor literatura europea; els il·lustradors valencians tenen una forta presència en el panorama de la literatura; i, tot i que es publica majoritàriament narrativa, comptem amb una col·lecció específica

de la edició de llibres i publicacions editades per les editorials valencianes, prestant especial atenció i dedicació a les publicacions en valencià». La AEPV permet a los editores actuar de manera conjunta y acceder a las principales ferias de intercambio comercial para abrir el libro valenciano al mercado europeo.

En el momento de escribir el presente artículo, la base de datos de la Dirección General del Libro y Bibliotecas² hace constar un total de 79 empresas editoriales, de las que 31 publican libros para niños y jóvenes. Mayoritariamente, estas empresas publican libros de autor valenciano y las más importantes se han especializado principalmente en libros en valenciano para niños y jóvenes, aunque empezamos a ver una pequeña independencia del mundo de la escuela, que se ve en la publicación de libros cuya compra históricamente no ha pasado por la recomendación escolar. Entre estas editoriales también se encuentra la presencia de editoriales de ámbito nacional que tienen delegaciones en el País Valenciano y que publican libros exclusivamente para niños y jóvenes valencianos y libros de texto, como Anaya, Edebé-Marjal, Bruño, Edelvives, Casals y Ediciones Vorammar-Santillana. Otro caso importante es la editorial Media Vaca, fundada en Valencia en 1998 y que publica exclusivamente álbum ilustrado en castellano.

En definitiva, la producción de todas estas editoriales en los últimos años ha conseguido que la literatura para niños en el País Valenciano comparta buena parte de los aciertos y de las carencias del resto de mercados editoriales, es decir, actualmente disponemos de colecciones para todas las franjas de edades que participan de las características prototípicas del resto; aunque mayoritariamente se publican autores valencianos, también se edita la obra del resto de autores del ámbito cultural y se traduce buena parte de la mejor literatura europea; los ilustradores valencianos tienen una fuerte presencia en el panorama de la literatura; y, aunque se publica mayoritariamente narrativa, contamos con una colección específica de teatro, así como libros de poesía y de teatro en el resto de colecciones. Más recientemente, las editoriales apuestan también por las colecciones temáticas. Y al igual que en el resto del mercado del ámbito lingüístico, siguen encontrando dificultades a la hora de vender los libros valencianos en los mercados catalanes y baleares. En definitiva, una producción editorial similar a la del resto del dominio lingüístico.

Los premios

Todo el mundo editorial afirma que la mejor forma de promocionar una obra sigue siendo el premio literario, y buena parte de los éxitos editoriales en LJJ provienen de los

exclusively publishes illustrated picture books in Spanish.

All things considered, the significant production of all of these publishing houses in recent years has afforded children's literature in Valencia many of the same triumphs and shortcomings as the other publishing markets. In other words, we currently have collections for all age groups that share the same prototypical characteristics as those of other markets. Whilst this industry focuses primarily on Valencian authors, the works of the other writers on the cultural scene are also published, and much of the best European literature is translated. Moreover, Valencian illustrators enjoy a prominent presence in the literary arena, and although it is chiefly fiction that is published, we also have a specific collection of theatre, in addition to poetry and theatre books in the other collections. More recently, the publishers have also begun to explore thematic collections. Furthermore, as occurs in the rest of this linguistic market, it continues to be difficult to sell Valencian books in the Catalan and Balearic markets. In a word, Valencia's publication production is similar to that of the rest of the linguistic sphere of influence.

The Awards

The entire publishing world affirms that the best way to promote a work continues to be through the literary award, and many of the best sellers in children's and youth literature come from the awards held by publishing houses and institutions. Valencia is no exception, and the competitions that promote books for children and young people are almost exclusively held in the Valencian language.

Given the number of works submitted, the amounts of the economic prizes and the importance of the awarded authors, we must point out the City of Alzira Literary Awards, organized by the Town Council and the publishing house Bromera, which also host the Bancaixa Award for Youth Fiction and the Vicent Silvestre Children's Fiction Award, among others. Hence, the two awards have brought together authors such as Andreu

de teatre, i llibres de poesia i de teatre en la resta de col·leccions. Més recentment, les editorials aposten també per les col·leccions temàtiques. I com en la resta del mercat de l'àmbit lingüístic, continuen trobant dificultats a l'hora de vendre els llibres valencians en els mercats catalans i illencs. En definitiva, una producció editorial similar a la resta del domini lingüístic.

Els premis

Tot el món editorial afirma que la millor manera de promocionar una obra continua sent el premi literari i bona part dels èxits editorials en LIJ provenen dels premis que editorials i institucions convoquen. El País Valencià no és diferent i aquells que promocionen llibres que tenen un destinatari infantil i juvenil pràcticament en exclusiva es convoquen en valencià.

Podríem destacar, per la quantitat d'o-

bras presentades, la quantia de la dotació econòmica i la importància dels autors premiats, els Premis Literaris Ciutat d'Alzira, organitzats per l'Ajuntament de la ciutat i per l'editorial Bromera que, entre d'altres, convoquen el Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil i el Premi de Narrativa Infantil Vicent Silvestre. Així, entre els dos premis han reunit autors com Andreu Martín, Gabriel Janer Manila, Pasqual Alapont, Vicent Pardo o Enric Lluch.

Una altra de les característiques que cal destacar és la varietat de gèneres. El Certamen Internacional de Àlbum Il·lustrat Ciutat de Alicante, organitzat pel Patronat Municipal de Cultura d'Alacant d'àlbum il·lustrats, en el qual es premia el text i la il·lustració; la ciutat de Cullera convoca un premi de novel·la històrica per a joves mentre que a Massamagrell es premia teatre infantil.

premios que editoriales e instituciones convocan. El País Valencià no es diferente y aquellos que promocionan libros que tienen un destinatario infantil y juvenil se convocan casi exclusivamente en valenciano.

Podríamos destacar, por la cantidad de obras presentadas, la cuantía de la dotación económica y la importancia de los autores premiados, los Premios Literarios Ciudad de Alzira, organizados por el Ayuntamiento de la ciudad y por la editorial Bromera que, entre otros, convocan el Premio Bancaixa de Narrativa Juvenil y el Premio de Narrativa Infantil Vicent Silvestre. Así, entre los dos premios han reunido autores como Andreu Martín, Gabriel Janer Manila, Pasqual Alapont, Vicent Pardo o Enric Lluch.

Otra de las características que cabe destacar es la variedad de géneros. El Certamen Internacional de Álbum Ilustrado Ciudad de Alicante, organizado por el Patrona-

to Municipal de Cultura de Alicante de álbumes ilustrados, en el que se premia el texto y la ilustración; la ciudad de Cullera convoca un premio de novela histórica para jóvenes mientras que en Massamagrell se premia el teatro infantil.

Autores, títulos y algunos éxitos editoriales

El actual panorama cuenta con una buena lista de autores valencianos que publican también en otras editoriales no valencianas; son autores como Enric Lluch, Pasqual Alapont, Fina Masgrau, Joan Pla, Marisa Lacuesta, Carles Cano, Vicent Pardo, Josep Franco o M. Jesús Bolta, entre otros.

Para describir un poco el trabajo que realizan destacaríamos la obra de Enric Lluch (1949), que se caracteriza sobre todo por el humor como característica presente en las obras para adolescentes y niños. Entre sus obras destacamos *L'inventor*

Martín, Gabriel Janer Manila, Pasqual Alapont, Vicent Pardo and Enric Lluch.

Another of the features that must be mentioned is the variety of genres that are awarded. One such example is the International Children's Illustrated Book Competition of the City of Alicante, organized by the Alicante's Municipal Board of Culture, which awards texts and illustrations. The city of Cullera holds a historical novel award for young people, and children's theatre works are awarded in Massamagrell.

Authors, titles and publisher's triumphs

At present there is a long list of Valencian writers who also publish in other publishing houses from outside of Valencia. These writers include Enric Lluch, Pasqual Alapont, Fina Masgrau, Joan Pla, Marisa Lacuesta, Carles Cano, Vicent Pardo, Josep Franco and M. Jesús Bolta, among others.

To briefly describe their work, we might begin by pointing out the writings of Enric Lluch (1949). Humour is a prevalent feature in his works for adolescents and children, which include *L'inventor Xaveta*, *El regne de Tentipotentí*, *Bori-Bori i el lladre Butxacotes*, *El rei Panxut redola i el rei Primal s'envola*, *Les lletres fan fugina*, *L'àngel Propulsat i el dimoni Emplomat*, *Pometa dolça*, *En quin cap cap?*, *Jo Tirant i tu Carmesina* and *Un Quixot amb bicicleta*.

Carles Cano (1957) endeavours to harmonize the oral tradition with modern life and the author's creativity in works such as *Contes rosegats*, *Història d'una recepta*, *Contes de tot l'any*, *Capgirell*, *l'illa gran* and *La màquina dels contes*. He has also published picture books in collaboration with Valencian illustrator Paco Giménez, as can be seen in *En què es diferencien el blanc i el negre?*

Autors, títols i alguns èxits editorials

L'actual panorama compta amb una bona llista d'autors valencians que publiquen també en altres editorials no valencianes; són autors com Enric Lluch, Pasqual Alapont, Fina Masgrau, Joan Pla, Marisa Lacuesta, Carles Cano, Vicent Pardo, Josep Franco o M. Jesús Bolta, entre d'altres.

Per descriure un poc el treball que realitzen destacariem l'obra d'Enric Lluch (1949), que es caracteritza sobretot per l'humor com a característica present en les obres per a adolescents i infants. Entre les seues obres destaquem *L'inventor Xaveta*, *El regne de Tentipotenti*, *Bori-Bori i el lladre Butxacotes*, *El rei Panxut redola i el rei Primal s'envola*, *Les lletres fan fugina*, *L'àngel Propulsat i el dimoni Emplommat*, *Pometa dolça*, *En quin cap cap?*, *Jo Tirant i tu Carmesina* o *Un Quixot amb bicicleta*.

Carles Cano (1957) tracta d'harmonitzar la tradició oral amb la modernitat i la creació d'autor en obres com *Contes rosegats*, *Història d'una recepta*, *Contes de tot l'any*, *Capgirell*, *l'illa gran* o *La màquina dels contes*. També és autor d'àlbums il·lustrats en col·laboració amb el il·lustrador valencià Paco Giménez amb obres com *En què es diferencien el blanc i el negre?*

Joan Pla (1942) ha estat un dels primers autors més venuts qui ha sabut connectar amb el públic més jove amb llibres com *La màquina infernal*, *El misteri del temple grec*, *L'anell del papa Luna*, *L'illa del Faraó*, *La venjança dels criptosaures*, *Només la mar ens parlarà amor*, *El tresor de Barba-rossa*, *El misteriós punyal del pirata* i *L'autobús d'aniràs i no tornaràs*.

Xaveta, *El regne de Tentipotenti*, *Bori-Bori i el lladre Butxacotes*, *El rei Panxut redola i el rei Primal s'envola*, *Les lletres fan fugina*, *L'àngel Propulsat i el dimoni Emplommat*, *Pometa dolça*, *En quin cap cap?*, *Jo Tirant i tu Carmesina* o *Un Quixot amb bicicleta*.

Carles Cano (1957) trata de armonizar la tradició oral con la modernidad y la creación de autor en obras como *Contes rosegats*, *Història d'una recepta*, *Contes de tot l'any*, *Capgirell*, *l'illa gran* o *La màquina dels contes*. Tambien es autor de àlbums il·lustrats en col·laboració con el il·lustrador valencià Paco Giménez con obras como *En què es diferencien el blanc i el negre?*

Joan Pla (1942) ha sido uno de los primeros autores más vendidos que ha sabido conectar con el público más joven con libros como *La màquina infernal*, *El misteri del temple grec*, *L'anell del papa Luna*, *L'illa del Faraó*, *La venjança dels criptosaures*, *Només la mar ens parlarà amor*, *El tresor de Barba-rossa*, *El misteriós punyal del pirata* y *L'autobús d'aniràs i no tornaràs*.

Para un público más infantil, destacamos autoras como Fina Masgrau (1953) *Sopa de lletres* y *El país de la no-memòria*, aunque, sobre todo, es autora, con la ilustradora Lourdes Bellver, de los libros de la colección «La Rata Marieta» de Tandem Edicions. Dolors Pellicer (1956), autora de cuentos breves como *Fil que penja...*, *La banda dels superbruts*, *El xiquet de cotó en pèl*, *El gegant Romuald*, *Els contes de la Titirimonga* o *La colla va de marxa*. Y también Mercè Viana (1946), autora de libros como *El fantasma poruc de Vineifuig*; *Paparota, ai quin cotxe!*; *El bagul de les disfresses*; *El*

Joan Pla (1942) was one of the first best-selling writers to connect with the youngest readers, with such books as *La màquina infernal*, *El misteri del temple grec*, *L'anell del papa Luna*, *L'illa del Faraó*, *La venjança dels criptosaures*, *Només la mar ens parlarà amor*, *El tresor de Barba-rossa*, *El misteriós punyal del pirata* and *L'autobús d'aniràs i no tornaràs*.

For younger readers, we must point out authors such as Fina Masgrau (1953), with works including *Sopa de lletres* and *El país de la no-memòria*. Yet more importantly, she is the author of the books from the Tandem Edicions collection, "La Rata Marieta", along with illustrator Lourdes Bellver. Dolors Pellicer (1956) is the author of short stories such as *Fil que penja...*, *La banda dels superbruts*, *El xiquet de cotó en pèl*, *El gegant Romuald*, *Els contes de la Titirimonga* and *La colla va de marxa*. There is also Mercè Viana (1946), who has written books including *El fantasma poruc de Vineifuig*; *Paparota, ai quin cotxe!*; *El bagul de les disfresses*; *El mag Floro*; *El savi Ciril*; *Un pintor molt guai*; *El misteri de la lletra malalta*; *Bum-bum! El fantasma esvalotat* and *Els pirates van a Roma*.

At present, perhaps the most well-known author is Pasqual Alapont (1963), who has written the family saga featuring the grandfather Frederic and his grandson, with books like *No sigues bajoca!*, *Estàs com una moto!* and *Me'n vaig de casa!* He is also the author of different genres for different readers, including *Un estiu sense franceses*, *Menjaré bollyc@os per tu*, *L'ovella negra*, *L'infern de Marta*, *Barrots daurats* and *Fi de culs a Mallorca*.

Among the works mentioned above, some of the titles can be considered best sellers, given the number of copies sold. Such is the case of *Diari d'un jove maniàtic* and *Nou diari d'un jove maniàtic* and the corresponding *Diari d'una jove maniàtica* and *Nou diari d'una jove maniàtica*; *L'últim roder* by Josep Franco, and *Mor una vida, es trenca un amor* by Joan Pla, as well as *Tot l'estiu per davant* by Joaquim G. Caturia. For the youngest readers, the book *Les endevinalles de Llorenç* by storyteller Llorenç Giménez, brings together riddles in the format of a small picture book, with illustrations by two young Valencians, Montse Gisbert and Carmela Mayor. Apart from the Interuniversity Institute of Valencian Philology Prize, this book has also received the Serra d'Or Award and the Ministry of Education and Culture Award for the Best Illustrations. Also included on this list is the *Rata Marieta* series, written by Fina Masgrau and illustrated by Lourdes Bellver.

Literary promotion and education

It would be difficult to end this article without speaking of the initiatives carried out for the promotion and study of children's and youth literature. As to promotion, mention

Per a un públic més infantil, destaquem autores com Fina Masgrau (1953): *Sopa de lletres* i *El país de la no-memòria*, però, sobretot, és autora, amb la il·lustradora Lourdes Bellver, dels llibres de la col·lecció «La Rata Marieta» de Tàndem Edicions. Dolors Pellicer (1956), autora de contes breus com *Fil que penja...*, *La banda dels superbruts*, *El xiquet de cotó en pèl*, *El gegant Romuald*, *Els contes de la Titirimonga* o *La colla va de marxa*. I també Mercè Viana (1946), autora de llibres com *El fantasma poruc de Vineifuig*; *Paparota, ai quin cotxe!*; *El bagul de les disfresses*; *El mag Floro*; *El savi Ciril*; *Un pintor molt guai*; *El misteri de la lletra malalta*; *Bum-bum! El fantasma esvalotat* i *Els pirates van a Roma*.

En l'actualitat, potser l'autor més conegut és Pasqual Alapont (1963), autor de la saga protagonitzada per una família on destaca el iaio Frederic i el seu nét, amb llibres com *No sigues bajoca!*, *Estàs com una moto!* i *Me'n vaig de casa!* I autor de gèneres i destinataris diferents com *Un estiu sense franceses*, *Menjaré bollycos per tu*, *L'ovella negra*, *L'infern de Marta*, *Barrots daurats* o *Fi de culs a Mallorca*.

Dels anteriors, hem comptat amb alguns títols que podríem considerar *best-sellers* pel nombre de vendes que han aconseguit ens referim a *Diari d'un jove maniàtic* i *Nou diari d'un jove maniàtic* i els corresponents *Diari d'una jove maniàtica* i *Nou diari d'una jove maniàtica*; *L'últim roder* de Josep Franco o *Mor una vida, es trenca un amor* de Joan Pla o *Tot l'estiu per davant* de Joaquim G. Caturla. Per als més petits, el llibre *Les endevinalles de Llorenç* del contacontes Llorenç Giménez que recull endevinalles en el format d'un petit àlbum, la il·lustració és de dues joves valencianes Montse Gisbert i Carmela Mayor, i el llibre ha rebut, a més del Premi de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, el Premi Serra d'Or i el Premi a les Millors Il·lustracions del Ministeri d'Educació i Cultura. O la col·lecció de la Rata Marieta escrita per Fina Masgrau i il·lustrada per Lourdes Bellver.

Promoció i ensenyament de la literatura

No voldríem acabar aquestes línies sense parlar de les iniciatives dutes a terme per a la promoció i l'estudi de la literatura per a infants i joves. En relació amb el primer, hem de destacar el treball realitzat per la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura (<http://www.fundaciobromera.org>), entitat de caràcter cultural i sense ànim de lucre dirigida per Josep Antoni Fluixà i que té com a finalitat principal el foment de la lectura, especialment la literària i formativa, entre tots els sectors de la societat en general, però amb una atenció específica cap a la població infantil i juvenil i el món de la cultura i de l'ensenyament. I que organitza cursos, jornades i seminaris d'estudi; dóna assessorament a escoles i famílies sobre

mag Floro; *El savi Ciril*; *Un pintor molt guai*; *El misteri de la lletra malalta*; *Bum-bum! El fantasma esvalotat* y *Els pirates van a Roma*.

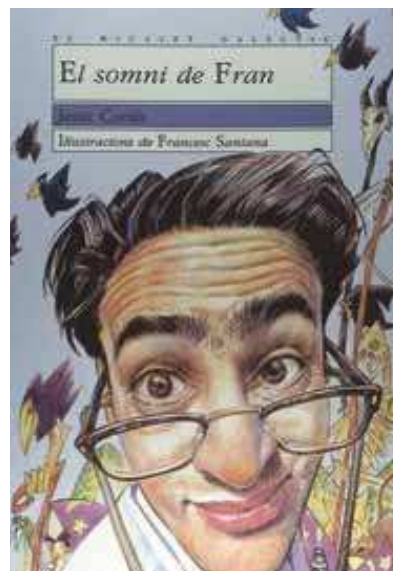
En la actualitat, quizá el autor más conocido sea Pasqual Alapont (1963), autor de la saga protagonizada por una familia en la que destacan el abuelo Frederic y su nieto, con libros como *No sigues bajoca!*, *Estàs com una moto!* y *Me'n vaig de casa!* Y autor de géneros y destinatarios diferente como *Un estiu sense franceses*, *Menjaré bollycos per tu*, *L'ovella negra*, *L'infern de Marta*, *Barrots daurats* o *Fi de culs a Mallorca*.

De los anteriores, hemos contado con algunos títulos que podríamos considerar *best-sellers* por el número de ventas que han conseguido: nos referimos a *Diari d'un jove maniàtic* y *Nou diari d'un jove maniàtic* y los correspondientes *Diari d'una jove maniàtica* i *Nou diari d'una jove maniàtica*; *L'últim roder* de Josep Franco o *Mor una vida, es trenca un amor* de Joan Pla o *Tot l'estiu per davant* de Joaquim G. Caturla. Para los más pequeños, el libro *Les endevinalles de Llorenç* del cuentacuentos Llorenç Giménez que recoge adivinanzas en el formato de un pequeño álbum, con ilustraciones de dos jóvenes valencianas, Montse Gisbert y Carmela Mayor, y el libro ha recibido, además del Premio del Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, el Premio Serra d'Or y el Premio a las Mejores Ilustraciones del Ministerio de Educación y Cultura. O la colección de la Rata Marieta escrita por Fina Masgrau e ilustrada por Lourdes Bellver.

Promoción y enseñanza de la literatura

No querríamos acabar estas líneas sin hablar de las iniciativas llevadas a cabo para la promoción y el estudio de la literatura para niños y jóvenes. En relación con lo primero, debemos destacar el trabajo realizado por la Fundación Bromera para el Fomento de la Lectura (<http://www.fundaciobromera.org>), entidad de carácter cultural y sin ánimo de lucro dirigida por Josep Antoni Fluixà y que tiene como finalidad principal el fomento de la lectura, especialmente la literaria y formativa, entre todos los sectores de la sociedad en general, pero con una atención específica hacia la población infantil y juvenil y el mundo de la cultura y de la enseñanza. Y que organiza cursos, jornadas y seminarios de estudio; da asesoramiento a escuelas y familias sobre cómo promover la lectura e inicia cualquier actividad que pueda llevar el libro a las manos, sobre todo, de los niños y jóvenes valencianos.

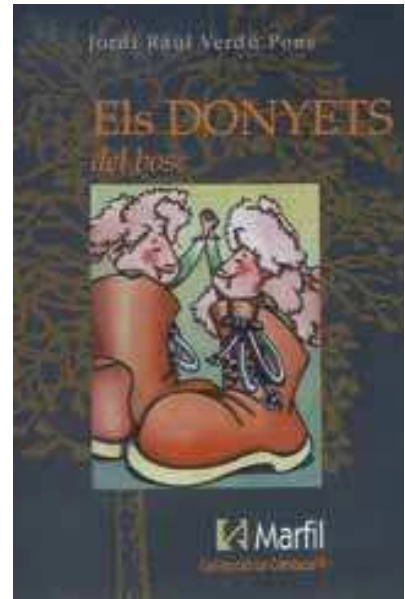
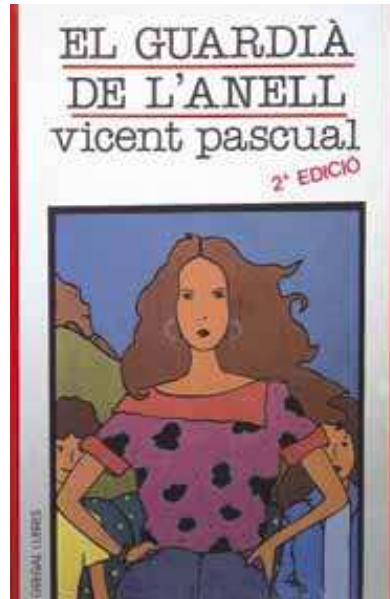
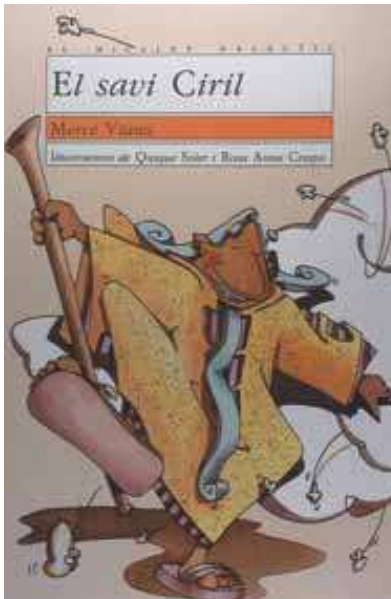
Desde la Universidad de Valencia se han puesto en marcha diferentes proyectos que tienen la finalidad de formar mediadores. El estudio de la literatura para niños está presente en los estudios de magisterio y en los de la licenciatura de filología catalana. Y

must be made of the efforts of the Bromera Foundation for the Promotion of Reading (<http://www.fundaciobromera.org>). This non-profit cultural organization is directed by Josep Antoni Fluixà and primarily aims to foster reading, and particularly literary and educational reading, in every sector of the general society, yet with special emphasis on children and youths and the world of culture and education. The institution organizes courses, workshops and study seminars, and offers consultation services for schools and families on how to promote reading. Moreover, the foundation is quick to set in motion any activity that will place books in the hands of the people, and above all in the hands of Valencia's children and youths.

The University of Valencia offers a number of different projects designed to train reading and education specialists. Children's literature is studied in the coursework

com promoure la lectura i inicia qualsevol activitat que pugui dur el llibre a les mans, sobretot, dels nens i joves valencians.

Des de la Universitat de València hi ha en marxa diferents projectes que tenen la finalitat de formar els mediadors. L'estudi de la literatura per a infants està present en els estudis de magisteri i en els de la llicenciatura de filologia catalana. I compta també amb iniciatives com el Diploma en cultura, lectura i literatura per a infants i joves, un curs de postgrau dirigit a docents, bibliotecaris, treballadors d'editorials, llicenciats en filologia i pedagogia, i diplomats en magisteri. L'ensenyament de la literatura per a infants també està present en el Màster oficial en assessorament lingüístic i cultura literària: aplicacions al context valencià.

El seu estudi està present en projectes d'investigació com «Llibre i lectura infantil i juvenil en el context valencià: 1930 – 1983» que vol estudiar i donar a conèixer les lectures en castellà i en valencià destinades a un públic infantil i juvenil i el sistema cultural on són creades i llegides. La finalitat del projecte és conèixer com, quan i per què van nàixer i es van desenvolupar els primer llibres per a infants i joves valencians en referència al seu sistema cultural, i determinar quin ha estat el sistema literari i la comunitat de lectors del llibre infantil i juvenil en el context valencià. I sobretot la difusió dels llibres i de la comunitat lectora valenciana a través de la creació d'un portal temàtic del llibre per a infants i joves valencians que possibilita la consulta de les obres que, com ja hem comentat, es troben en col·leccions privades o en biblioteques de difícil accés.

Una proposta de futur

Podríem concloure d'una manera optimista perquè si la literatura per a infants –al llarg

cuenta también con iniciativas como el Diploma en cultura, lectura y literatura para niños y jóvenes, un curso de postgrado dirigido a docentes, bibliotecarios, trabajadores de editoriales, licenciados en filología y pedagogía, y diplomados en magisterio. La enseñanza de la literatura para niños también está presente en el Master oficial en asesoramiento lingüístico y cultura literaria: aplicaciones al contexto valenciano.

Su estudio está presente en proyectos de investigación como «Libro y lectura infantil y juvenil en el contexto valenciano: 1930 – 1983» que busca estudiar y dar a conocer las lecturas en castellano y en valenciano adscritas a un público infantil y juvenil y el sistema cultural donde son creadas y leídas. La finalidad del proyecto es conocer cómo, cuándo y por qué nacieron y se desarrollaron los primeros libros para niños y jóvenes valencianos en referencia a su sistema cultural, y determinar cuál ha sido el sistema literario y la comunidad de lectores del libro infantil y juvenil en el contexto valenciano. Y sobre todo la difusión de los libros y de la comunidad lectora valenciana a través de la creación de un portal temático del libro para niños y jóvenes valencianos que posibilite la consulta de las obras que, como ya hemos comentado, se encuentran en colecciones privadas o en bibliotecas de difícil acceso.

Una propuesta de futuro

Podríamos concluir de una manera optimista porque si la literatura para niños –a lo largo de la historia tantas veces tutelada desde el poder– consigue romper el control de la escuela y entrar en los circuitos literarios de la llamada literatura legítima, el camino iniciado hace ahora treinta años se vislumbra bastante optimista. Los protagonistas ya están: unos jóvenes y niños con un

leading to a teaching degree, as well as in the course of the university degree in Catalan Language and Literature. Moreover, the university also offers initiatives such as the Diploma in Culture, Reading and Literature for Children and Youths. This is a postgraduate course for teaching staff, librarians, publishing house staff, graduates majoring in language, literature and education, and holders of teaching degrees. Children's literature teaching also forms part of the curriculum of the official Master's Degree in Linguistic Consultancy and Literary Culture: Applications to the Valencian Context.

Moreover, it is analysed in research projects such as "Llibre i lectura infantil i juvenil en el context valencià: 1930 – 1983", which explores and introduces both readings in the Spanish and Valencian languages for children and youths, and the cultural system within which they are created and read. The objective of the project is to find out how, when and why the first books for Valencian children and youths were created and developed vis-à-vis their cultural system, and to identify the literary system and the children's and youths' book reading community within the Valencian region. Above all, this study aims to spread word of the books and the Valencian reading community by creating a thematic Valencian children's and youth book portal where visitors can consult works that are often only found in private collections and in libraries of difficult access, as mentioned above.

A proposal for the future

We might conclude on an optimistic note, for if children's literature, which has been controlled by the authorities time and again throughout history, can break free of the school's control and enter the literary realm of so-called legitimate literature, the road

de la història tantes vegades tutelada des del poder- aconsegueix trencar el control de l'escola i entrar en els circuits literaris de l'anomenada literatura legitimada, el camí encetat ara fa trenta anys s'albirava força optimista. Els protagonistes hi són: uns joves i infants amb un domini del valencià per poder accedir als textos, unes empreses editorials consolidades com a projectes empresarials i culturals, uns mediadors preparats i amb fortes iniciatives, uns autors i il·lustradors que també juguen en altres escenaris lingüístics i unes biblioteques que, tot i comptar amb uns bibliotecaris encoratjadors, els falta un major suport institucional.

Perquè justament el que cal per dibuixar un panorama optimista és una major iniciativa institucional, un major suport econòmic i, sobretot, un programa de promoció de la lectura pensat, dissenyat i creat per a tot el País Valencià que pose en contacte i cohesione tots els protagonistes i tots els escenaris. ♦♦

Bibliografia de consulta

- Ferrando Francés, Antoni i Miquel Nicolás Amorós (2005): *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Editorial Pòrtic. Àgora Biblioteca Oberta.
- Lanuza, Empar i Francesc Pérez Moragon (1982): «Literatura infantil al País Valencià (1930-1982)», *L'Espill*, núm. 16, Hivern, València, pàg. 45-56.
- Lanuza, Empar (1990): «La literatura infantil al País Valencià», en C. Garcia i G. Lluch (ed.) *Teoria i pràctica al voltant de la literatura per a infants i joves*. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
- Llabata, T. (1992): «Literatura infantil i juvenil en valencià. Què s'ha fet? Cap on anem?», dins *Suport a l'ensenyament en valencià, La literatura infantil i juvenil valenciana*. València: Conselleria d'Educació i Ciència.
- Lluch, G. (1995): «El món editorial al País Valencià», *Escola Catalana* 323 (octubre), 25-26.
- Lluch, G. (1998): «Trenta anys de narrativa per a infants i joves al País Valencià». *Serra d'Or* 462 (juny).
- Pérez Moragon, Francesc (1993): «Qui era Joaquim Reig?» dins Reig, Joaquim (1993): *Contes de la tradició nòrdica*. València: Tàndem Edicions, p. 93.
- Reig, Joaquim (1993): *Contes de la tradició nòrdica*. València: Tàndem Edicions.
- Vallés, Santi (2000): *Josep Lluís Bausset Converses amb l'home subterrani*. València: Tàndem Edicions.

NOTES

- 1) Aquest article forma part de la recerca duta a terme en el projecte d'investigació «Llibre i lectura infantil en el context valencià: 1930-1983», de la Generalitat Valenciana (Referència: GV2006-001).
- 2) Direcció General del Llibre i Biblioteques. Editorials Valencianes [Consulta en línia: http://dglb.cult.gva.es/libro-f_v.htm]

dominio del valenciano para poder acceder a los textos, unas empresas editoriales consolidadas como proyectos empresariales y culturales, unos mediadores preparados y con fuertes iniciativas, unos autores e ilustradores que también juegan en otros escenarios lingüísticos y unas bibliotecas a las que, a pesar de contar con unos bibliotecarios alentadores, les falta un mayor apoyo institucional.

Porque precisamente lo necesario para dibujar un panorama optimista es una mayor iniciativa institucional, un mayor apoyo económico y, sobre todo, un programa de promoción de la lectura pensado, diseñado y creado para toda el País Valenciano que ponga en contacto y cohesione a todos los protagonistas y todos los escenarios ♦♦.

Bibliografía de consulta

- Ferrando Francés, Antoni y Miquel Nicolás Amorós (2005): *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Editorial Pòrtic. Àgora Biblioteca Oberta.
- Lanuza, Empar y Francesc Pérez Moragon (1982): «Literatura infantil al País Valencià (1930-1982)», *L'Espill*, nº 16, invierno, Valencia, pàg. 45-56.
- Lanuza, Empar (1990): «La literatura infantil al País Valencià», en C. Garcia y G. Lluch (ed.) *Teoria i pràctica al voltant de la literatura per a infants i joves*. Valencia: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
- Llabata, T. (1992): «Literatura infantil i juvenil en valencià. Què s'ha fet? Cap on anem?», en *Suport a l'ensenyament en valencià, La literatura infantil i juvenil valenciana*. Valencia: Conselleria d'Educació i Ciència.
- Lluch, G. (1995): «El món editorial al País Valencià», *Escola Catalana* 323 (octubre), 25-26.
- Lluch, G. (1998): «Trenta anys de narrativa per a infants i joves al País Valencià». *Serra d'Or* 462 (junio).
- Pérez Moragon, Francesc (1993): «Qui era Joaquim Reig?» en Reig, Joaquim (1993): *Contes de la tradició nòrdica*. Valencia: Tàndem Edicions, p. 93.
- Reig, Joaquim (1993): *Contes de la tradició nòrdica*. Valencia: Tàndem Edicions.
- Vallés, Santi (2000): *Josep Lluís Bausset Converses amb l'home subterrani*. Valencia: Tàndem Edicions.

NOTAS

- 1) Este artículo forma parte de la investigación llevada a cabo en el marco del proyecto «Llibre i lectura infantil en el context valencià: 1930-1983», de la Generalitat Valenciana (Referència: GV2006-001).
- 2) Direcció General del Llibre i Biblioteques. Editorials Valencianes [Consulta en línia: http://dglb.cult.gva.es/libro-f_v.htm]

initially embarked on some thirty years ago appears to be quite promising. Indeed, the central characters are all present: young people and children with a command of the Valencian language to access the texts, publishing companies that are now consolidated as business and cultural projects, well-prepared reading and education specialists with strong initiatives, writers and illustrators who also play a role in other linguistic scenarios, and libraries which, though staffed with encouraging librarians, are in need of greater institutional support.

To create optimistic prospects, precisely what we need is a greater institutional initiative, greater economic support and above all a reading promotion programme that is targeted at, designed and created for the entire region of Valencia. A programme that establishes contacts and connections among all of the different groups mentioned above and in all of the reading settings. ♦♦

Works consulted

- Ferrando Francés, Antoni and Miquel Nicolás Amorós (2005): *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Editorial Pòrtic. Àgora Biblioteca Oberta.
- Lanuza, Empar and Francesc Pérez Moragon (1982): «Literatura infantil al País Valencià (1930-1982)», *L'Espill*, No. 16, Winter, Valencia, pp. 45-56.
- Lanuza, Empar (1990): «La literatura infantil al País Valencià», in C. Garcia i G. Lluch (ed.) *Teoria i pràctica al voltant de la literatura per a infants i joves*. Valencia: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
- Llabata, T. (1992): «Literatura infantil i juvenil en valencià. Què s'ha fet? Cap on anem?», dins *Suport a l'ensenyament en valencià, La literatura infantil i juvenil valenciana*. Valencia: Conselleria d'Educació i Ciència.
- Lluch, G. (1995): «El món editorial al País Valencià», *Escola Catalana* 323 (October), 25-26.
- Lluch, G. (1998): «Trenta anys de narrativa per a infants i joves al País Valencià». *Serra d'Or* 462 (June).
- Pérez Moragón, Francesc (1993): «Qui era Joaquim Reig?» in Reig, Joaquim (1993): *Contes de la tradició nòrdica*. Valencia: Tàndem Edicions, p. 93.
- Reig, Joaquim (1993): *Contes de la tradició nòrdica*. Valencia: Tàndem Edicions.
- Vallés, Santi (2000): *Josep Lluís Bausset Converses amb l'home subterrani*. Valencia: Tàndem Edicions.

NOTES

- 1) This article forms part of the research carried out within the research project «Llibre i lectura infantil en el context valencià: 1930-1983», by the Valencian Regional Government, the Generalitat Valenciana (Reference: GV2006-001).
- 2) General Directorate of Books and Libraries. Editorials Valencianes [See online, at http://dglb.cult.gva.es/libro-f_v.htm]

Taula 1. Dades de les editorials valencianes el 1994 (Lluch 1995)

Editorial	Ciutat	Any creació	Llengua publicació	Llibres	Tipus de lector	Títols publicats el 1994	Llibre més venut
Aguaclara	Alacant	1982	Castellà Català	Poesia Ensenyament Lij	Estudiant	4	Rondalles d'Alacant
Albatros	València	1961	Castellà Català	Assaig	Adults	3	Observaciones de Cabanilles
Bromera	Alzira	1986	Català	Lij Poesia Teatre	Estudiant General	137	Diari d'un jove mariàtic
Bullent	València	1983	Català	Lij Assaig Ensenyament	Estudiant General	36	Rondalles d'Enric Valor
Denes 10	València	1987	Català	Diccionaris Lij Ensenyament	Estudiant	14	Vocabulari valencià-castellà
ECIR	València	1942	Castellà Català	Ensenyament	Estudiant	6	
La Guerra	València	1986	Català	Poesia Art	Adults	6	Compàs d'espera
Saó	València	1976	Català	Religiós	Estudiant		Catecisme
Galaxia	València	1990	Català	Ensenyament	Estudiant		
Germania	Alzira	1994	Català	Poesia Assaig	Adults	20	Sense música ni pàtria
Marfil	Alcoi	1947	Castellà Català	Ensenyament	Estudiant	55	
La Màscara	València	1991	Castellà	Música Cine Eròtica	Joves	23	Guns'N Roses
Tabarca	València	1990	Català	Ensenyament Lij	Estudiant	8	Diccionari
Tàndem	València	1989	Català	Ensenyament Lij Adults	Estudiant General	35	Xino-xano
314	València	1968	Català	Novel·la Poesia Teatre Assaig	Adult General	57	La flexió verbal
Voramar	València	1991	Català	Ensenyament Lij Atlas Diccionaris	Estudiant	50	Diccionari

Fotografies de Pere Formiguera per a "El Petit Polzet"

Tabla 1. Datos de las editoriales valencianas en 1994 (Lluch 1995)

Editorial	Ciudad	Año creación	Lengua publicación	Libros	Tipo de lector	Títulos publicados el 1994	Libro más vendido
Aguaclara	Alacant	1982	Castellano Catalán	Poesía Enseñanza Lij	Estudiante	4	Rondalles d'Alacant
Albatros	Valencia	1961	Castellano Catalán	Assaig	Adultos	3	Observaciones de Cabanilles
Bromera	Alzira	1986	Catalán	Lij Poesía Teatro	Estudiante General	137	Diari d'un jove maniàtic
Bullent	València	1983	Catalán	Lij Ensayo Enseñanza	Estudiante General	36	Rondalles d'Enric Valor
Denes 10	València	1987	Catalán	Diccionarios Lij Enseñanza	Estudiante	14	Vocabulari valencià-castellà
ECIR	Valencia	1942	Castellano Catalán	Enseñanza	Estudiante	6	
La Guerra	Valencia	1986	Catalán	Poesía Arte	Adults	6	Compàs d'espera
Saó	Valencia	1976	Catalán	Religioso	Estudiante		Catecisme
Galaxia	Valencia	1990	Catalán	Enseñanza	Estudiante		
Germania	Alzira	1994	Catalán	Poesía Ensayo	Adultos	20	Sense música ni pàtria
Marfil	Alcoy	1947	Castellano Catalán	Enseñanza	Estudiante	55	
La Màscara	Valencia	1991	Castellano	Música Cine Erótica	Jóvenes	23	Guns'N Roses
Tabarca	Valencia	1990	Catalán	Enseñanza Lij	Estudiante	8	Diccionari
Tàndem	Valencia	1989	Catalán	Enseñanza Lij Adultos	Estudiante General	35	Xino-xano
3i4	Valencia	1968	Catalán	Novela Poesía Teatro Ensayo	Adultos General	57	La flexió verbal
Voramar	Valencia	1991	Catalán	Enseñanza Lij Atlas Diccionarios	Estudiante	50	Diccionari

Table 1. Valencian publisher data in 1994 (Lluch 1995)

Publisher	City	Year created	Language of Publication	Books	Type of reader	Titles published in 1994	Most sold book
Aguaclara	Alacant	1982	Spanish Catalan	Poetry Education Children's/Youth literature	Student	4	Rondalles d'Alacant
Albatros	Valencia	1961	Spanish Catalán	Essay	Adults	3	Observaciones de Cabanilles
Bromera	Alzira	1986	Catalan	Children's/Youth literature Poetry Theatre	Student General	137	Diari d'un jove maniàtic
Bullent	Valencia	1983	Catalan	Children's/Youth literature Essay Education	Student General	36	Rondalles d'Enric Valor
Denes 10	València	1987	Catalán	Dictionaries Children's/Youth literature Education	Student	14	Vocabulari valencià-castellà
ECIR	Valencia	1942	Spanish Catalán	Education	Student	6	
La Guerra	Valencia	1986	Catalán	Poetry Art	Adults	6	Compàs d'espera
Saó	Valencia	1976	Catalán	Religious	Student		Catecisme
Galaxia	Valencia	1990	Catalán	Education	Student		
Germania	Alzira	1994	Catalán	Poetry Essay	Adults	20	Sense música ni pàtria
Marfil	Alcoy	1947	Spanish Catalán	Education	Student	55	
La Màscara	Valencia	1991	Spanish	Música Cine Eròtica	Jóvenes	23	Guns'N Roses
Tabarca	Valencia	1990	Catalán	Education Children's/Youth literature	Student	8	Diccionari
Tàndem	Valencia	1989	Catalán	Education Children's/Youth literature Adults	Student General	35	Xino-xano
3i4	Valencia	1968	Catalán	Novel Poetry Theatre Essay	Adult General	57	La flexió verbal
Voramar	Valencia	1991	Catalán	Education Children's/Youth literature Atlas Dictionaries	Student	50	Diccionari

